

การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการ
ขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Implementation of BCG Model: A Case Study of Community Waste Management
Center, Lam Hoei Subdistrict, Don Tum District, Nakhon Pathom Province

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์	การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม
โดย	น.ส.ณัฐณิชา โพธิสว่าง
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรมา นิติเกษตรสุนทร)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ญาณินท์ โพธิสว่าง : การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. (The Implementation of BCG Model: A Case Study of Community Waste Management Center, Lam Hoi Subdistrict, Don Tum District, Nakhon Pathom Province) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติของศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model มีการดำเนินงานในรูปแบบการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยมีเป้าหมายของนโยบาย คือ ใช้ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวในพื้นที่ เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน มีการดำเนินงานโดยนำแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 มาเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จเกิดจาก 1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom up approach) 2) การบรรจุนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาท้องถิ่น 3) การมีโครงสร้างการทำงานแบบบูรณาการที่ยืดหยุ่น คล่องตัว 4) การสื่อสารร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน 5) บูรณาการทรัพยากรร่วมทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 6) สร้างการรับรู้ของบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ 7) นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน 8) มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6382018124 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: BCG Model

Yanin Photisawang : The Implementation of BCG Model: A Case Study of Community Waste Management Center, Lam Hoei Subdistrict, Don Tum District, Nakhon Pathom Province. Advisor: Asst. Prof. PITCH PONGSAWAT, Ph.D.

The current research study aimed to detail the implementation of the BCG Model policy to drive the economy forward in the community-based recycled waste management center in Lum Hoei, Don Tum, Nakhon Pathom. Also, it also attempted to analyze the factors affecting the implementation of the policy using qualitative research by means of in-depth interviews of key informants connected to the BCG Model. The results revealed that the BCG Model policy to accelerate the economy was an integrated process between the government and the private sector, as well as the community, whose aim was to utilize bioeconomic resources, a circular economy, and the local green economy to strengthen the local economy. The process was executed by adopting the BCG Model of the year 2564-2570 as the guideline for local management. The contributing factors that helped with the enactment of the policy included: the bottom-up approach in the decision-making process, the inclusion of the BCG Model policy in the province and local developmental plans, a flexible integrated working structure, mutual communication to raise awareness regarding the same practices, the integration of resources from all pertinent organizations including the government and private sectors and the members of the general public that put the policy into practice, constant reminders regarding the policy among personnel, integration of technology and innovation into the practice, and an appropriate environment for putting the policy into practice.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์หัวข้อ การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดีจากความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ขอบพระคุณอาจารย์ที่เลือกเป็นที่ปรึกษาให้สารนิพนธ์ ขอบพระคุณอาจารย์ที่หมั่นคอยดูแลและให้คำแนะนำและกำลังใจตั้งแต่แรกเริ่มจนแล้วเสร็จตามที่มุ่งหวังไว้ ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธรรมา นิตินิเทศสุนทร คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำเพื่อให้สารนิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากที่สุด และขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้มาตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ตลอดจนอาจารย์พิเศษที่มาถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ จนสามารถนำองค์ความรู้ แนวความคิด และหลักวิเคราะห์ มาบูรณาการใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ขอขอบคุณผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย ที่ได้เมตตาและเสียสละเวลาในการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ จนนำมาสู่ข้อค้นพบและแนวทางข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

และสำคัญที่สุด ต้องกราบขอบพระคุณครอบครัว ที่เป็นผู้สนับสนุนหลักอย่างเป็นทางการ ทั้งทุนการศึกษา กำลังใจ และความเข้าใจ ที่มอบให้เสมอตลอดมา ประการสุดท้าย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการค้นคว้าอิสระนี้จะเป็นประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจจะนำวิธีการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน หรือเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการต่อยอดการศึกษาครั้งนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับข้อติเตียนหรือคำชี้แนะต่าง ๆ ไว้ทุกประการ

ญาณินท์ โพธิสว่าง

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
ตารางที่.....	ฅ
ภาพที่.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 คำถามการวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	4
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.7 นิยามศัพท์.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม.....	7
2.1 โมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Model).....	7
2.1.1 กรอบแนวคิดของโมเดลเศรษฐกิจ BCG.....	9
2.1.2 กลไกการขับเคลื่อน BCG Model.....	9
2.1.3 BCG in Action สาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน.....	11

2.1.4 สถานภาพการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทย.....	12
2.1.5 ประเด็นท้าทายและปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน	14
2.1.6 ข้อเสนอ BCG in Action เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน	18
2.1.7 กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน	19
2.1.8 กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน : พลาสติกครบวงจร	19
2.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation).....	22
2.2.1 ที่มา ความหมาย และความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	22
2.2.2 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	23
2.2.3 ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	26
2.2.4 ตัวแบบและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ	29
2.2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	31
2.3 แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศไทยต่อการบริหารจัดการขยะ	38
2.4 แนวคิดศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า จังหวัดระยอง	43
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	45
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	48
3.1 รูปแบบการวิจัย	48
3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
3.2.1 การเลือกพื้นที่หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล	48
3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)	48
3.3 การเก็บข้อมูล	49
3.3.1 ข้อมูลที่ต้องการ	49
3.3.2 แหล่งข้อมูล	49
3.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	50

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	51
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	52
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม.....	84
ประวัติผู้เขียน.....	86

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางที่

หน้า

ตารางที่ 1 : จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชน.....	56
--	----

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่

หน้า

ภาพที่ 1 : ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว.....	2
ภาพที่ 2 : โครงสร้างคณะกรรมการขับเคลื่อน BCG	10
ภาพที่ 3 : มูลค่าเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทย	12
ภาพที่ 4 : การนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ ปี 2560	15
ภาพที่ 5 : เป้าหมายสร้างการเปลี่ยนแปลง “3C”	18
ภาพที่ 6 : แนวทางการบริหารจัดการพลาสติกครบวงจร.....	20
ภาพที่ 7 : ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ.....	24
ภาพที่ 8 : วงจรมาตรการด้านการจัดการขยะหรือของเสีย	40
ภาพที่ 9 : แผนที่ตำบลลำเหย	53
ภาพที่ 10 : แผนการดำเนินการศูนย์บริหารจัดการขยะชุมชนตำบลลำเหย.....	58
ภาพที่ 11 : สถานที่ก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์	58
ภาพที่ 12 : ศึกษาดูงานการบริหารจัดการขยะของพื้นที่ต้นแบบ ณ วัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ และบริษัท สัญญา 789 จำกัด.....	59
ภาพที่ 13 : จัดประชุมและลงพื้นที่ติดตามในการสร้างศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน	60
ภาพที่ 14 : อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น”	61
ภาพที่ 15 : ศึกษาดูงานศูนย์บริหารและจัดการคัดแยกขยะรีไซเคิลชุมชนวัดซากลูกหญ้า และบริษัท เอ็นวิคโค จำกัด	62
ภาพที่ 16 : พิธีเปิดศูนย์บริหารและจัดการขยะรีไซเคิล องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย อำเภอดอน ตูม จังหวัดนครปฐม.....	63

บทที่ 1

บทนำ

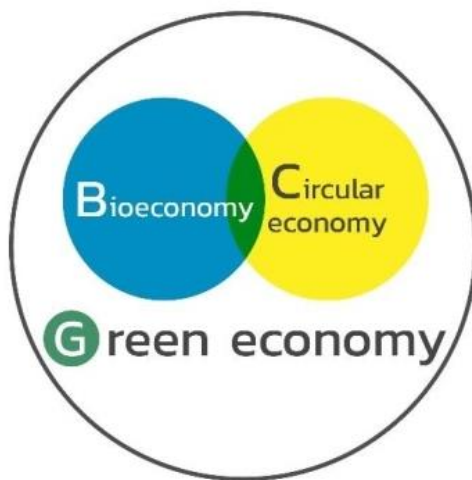
1.1 ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยในอดีตใช้ทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน ซึ่งผลของการพัฒนาต้องแลกด้วยความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ เกิดของเหลือทิ้งที่สร้างมลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อแก้ปัญหา ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวช้า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีรายได้น้อย ประเทศไทยยังคงติดกับดักรายได้ปานกลางมาอย่างยาวนาน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมาอยู่ในลักษณะ “ทำมากแต่ได้น้อย” (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563a) เนื่องจากไม่สามารถสร้างมูลค่าให้กับทรัพยากรได้เต็มศักยภาพ เกิดการพัฒนาแบบกระจุกตัว และก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เป็นอย่างมาก อีกทั้งเศรษฐกิจต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก และได้รับผลกระทบสูงจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก นอกจากนี้ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3 ต่อปี ด้วยอัตราการเติบโตดังกล่าวไม่เพียงพอในการนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้าม “กับดักประเทศรายได้ปานกลาง” ประเทศไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยฐานความเข้มแข็งของประเทศอันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นเจ้าของสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่ยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ช่วยหลายข้อจำกัด ให้เกิดการก้าวกระโดดของการพัฒนาต่อยอด สร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งแบบทั่วถึง (Inclusive growth) รวมถึงการรักษาฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพให้สมดุล (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) รัฐบาลไทยจึงจำเป็นต้องเร่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยไปสู่รูปแบบใหม่ ด้วยการใช้นวัตกรรมเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “โมเดลเศรษฐกิจ BCG” ซึ่งเป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน ซึ่งโมเดลเศรษฐกิจ BCG มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ทำหน้าที่บูรณาการการพัฒนาตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ใช้อองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม สร้างคุณค่าเพิ่ม (Value creation) จากฐานความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรมด้วยกลไกตลาด

(Quadruple helix) ซึ่งจะช่วยต่อยอดจุดแข็งของประเทศให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจาก “ทำมากแต่ได้น้อย” ไปสู่ “ทำน้อยแต่ได้มาก” (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

“โมเดลเศรษฐกิจ BCG” หรือ BCG Model คือ โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนา 3 เศรษฐกิจไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ จะต้องอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563c) โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของทั้ง 3 เศรษฐกิจ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว

BCG Model จะเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโต แข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน มีหลักในการดำเนินงานแบบบูรณาการการทำงานระหว่างหลายภาคส่วนให้เป็นไปโดยมีเอกภาพและมีพลัง แต่ละภาคส่วนจะยึดถือหลักการสำคัญในการร่วมกันผลักดัน BCG Model ผ่านการประสานพลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และภาคประชาสังคม (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) และในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้การขับเคลื่อน

การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) : โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณากำหนดและดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569 เพื่อให้การขับเคลื่อนวาระชาตินี้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วและยั่งยืน นอกจากนี้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวในการประชุมคณะกรรมการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) ครั้งที่ 1/2565 ว่า “ปี 2565 จะต้องเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ในการพลิกโฉมประเทศไทย ทำให้ประชาชนมีรายได้และเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

จากการประกาศให้นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model เป็นวาระแห่งชาติ และคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีนั้น จังหวัดนครปฐมจึงได้ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ในจังหวัด โดยเลือกผลักดันต้นแบบการจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ซึ่งจัดว่าเป็นเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เนื่องจากประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ด้วยตระหนักว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นคุณค่าและทำให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติได้อย่างสมดุล เป็นแนวทางสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจบนฐานของการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป็นแนวทางที่ช่วยให้ประเทศบรรลุความตกลงปารีส (Paris Agreement) ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และที่สำคัญเป็นโอกาสสำหรับเศรษฐกิจใหม่สร้างรายได้และเพิ่มการจ้างงาน โดยคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 เศรษฐกิจหมุนเวียนจะช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไทย ไม่น้อยกว่า 2 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1% ของ GDP (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563b) และเนื่องจากตลาดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังมีจำกัดโดยเฉพาะตลาดในประเทศ แม้ว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนจะช่วยทำให้เกิดตลาดใหม่สำหรับธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน แต่อีกความท้าทายสำคัญซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยของความสำเร็จของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคให้เข้าใจว่าขยะหรือของเสียคือทรัพยากรที่ยังสามารถหมุนเวียนใช้ประโยชน์ได้ หากมีการแยก จัดเก็บ หมุนเวียน และใช้ประโยชน์รวมถึงทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคยอมรับในผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างตลาดเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยจังหวัดนครปฐม ได้มอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ร่วมกับบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ร่วมกันหาพื้นที่ดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน โดยที่ประชุมมีมติเลือกชุมชนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนต้นแบบของจังหวัดนครปฐมที่จะดำเนินการตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model ในระดับชุมชน เพราะเล็งเห็นว่าชุมชนตำบลลำเหย มีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็น

ศูนย์ต้นแบบชุมชนที่มีการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม และสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการขยะอย่างถูกต้องและครบวงจร เนื่องจากว่า องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนภายใต้โครงการกำจัดขยะที่ต้นทางร่วมสร้างชุมชนปลอดขยะอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เริ่มต้นมีสมาชิกเข้าร่วมโครงการฯ 179 ครัวเรือน และดำเนินโครงการฯ ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันมีสมาชิก 508 ครัวเรือน ดำเนินการคัดแยกขยะรีไซเคิลจากต้นทาง (ในครัวเรือน) นำมาขาย ณ ศาลาประชาคมหมู่บ้าน และนำเงินเข้าบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นทุนกรณีมีสมาชิกในครัวเรือนตามทะเบียนบ้านของผู้สมัครเสียชีวิต อีกทั้งชุมชนตำบลลำเหย ยังมีลักษณะการบริหารจัดการขยะคล้ายคลึงกับชุมชนวัดซากลูกหญ้า จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับความร่วมมือจากบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) จัดตั้ง ศูนย์บริหารและจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า ซึ่งถือได้ว่าเป็นต้นแบบการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจรจากต้นทางถึงปลายทางแห่งแรกในจังหวัดระยอง

ด้วยเหตุนี้เอง จึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจในการศึกษากระบวนการและขั้นตอนในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ รวมถึงค้นหาปัญหาหรืออุปสรรคในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติของศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติของศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคในขั้นตอนการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติของศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

1.3.2 มีปัญหา และอุปสรรคในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐมหรือไม่ อย่างไร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติ

ที่เหมาะสม ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

1.4.2 ปัญหา และอุปสรรคในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เกิดจากกฎระเบียบของราชการ และงานเอกสารของภาครัฐ การดำเนินการในแต่ละขั้นตอนใช้เวลานาน ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปด้วยความล่าช้า

1.5 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาถึงการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการ ปัญหา และอุปสรรคของการนำนโยบายลงไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยการทบทวนแนวคิด และทฤษฎีการนำทฤษฎีไปปฏิบัติ (Policy Implementation)

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาคั้งนี้ จะมุ่งศึกษาการดำเนินโครงการศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.5.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงกระบวนการ ในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และมีข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้แก่ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 BCG Model คือ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่รัฐบาลสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด โดยการมุ่งพัฒนา 3 เศรษฐกิจ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ จะต้องอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนา

เศรษฐกิจที่พัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน

1.7.2 ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน คือ ศูนย์การเรียนรู้และบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในชุมชนมาช่วยกันขายขยะรีไซเคิลภายในชุมชน และสามารถนำรายได้ส่วนหนึ่งกลับมาสนับสนุนชุมชน เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพให้คนในชุมชน และช่วยลดปัญหาขยะ ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ขยะถูกจัดการอย่างถูกต้อง นำกลับมาเพิ่มคุณค่าได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้มีการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 6 หัวข้อ ได้แก่

1. โมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)
2. การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)
3. แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศไทยต่อการบริหารจัดการขยะ
4. แนวคิดศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า จังหวัดระยอง
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 โมเดลเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเร่งรัดพัฒนาประเทศด้วยการใช้โมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG” ซึ่งเป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า หมุนเวียนใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เช่น การระบาดของโรคโควิด 19 การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รวมถึงพลวัตของเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้นแนวทางการพัฒนาประเทศไทยหลังจากนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่การพัฒนาที่อาศัย “จุดแข็งของประเทศ” พร้อมกับการผนึกกำลังภายใต้แนวคิด “รวมไทยสร้างชาติ” ด้วยการใช้ 3 แนวทางสำคัญ คือ

- 1) น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2) สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก
- 3) เดินหน้าไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

1) น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy, SEP) เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาโมเดลการขับเคลื่อนประเทศไทยที่เป็นรูปธรรมภายใต้เศรษฐกิจ

BCG (BCG Economy Model) โดยการผนึก 3 เศรษฐกิจเข้าด้วยกัน คือเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) โดยใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ โมเดลเศรษฐกิจ BCG จะนำไปสู่ความยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางสาธารณสุข ความมั่นคงทางพลังงาน หลักประกันการมีงานทำ และความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก

โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นการพัฒนาจากฐานความเข้มแข็งภายในอันประกอบด้วย “ความหลากหลายทางชีวภาพ” และ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” โดยนำความรู้มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ ครอบคลุม 4 สาขายุทธศาสตร์สำคัญ ประกอบด้วย 1) เกษตรและอาหาร 2) สุขภาพและการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์การพัฒนาเศรษฐกิจ BCG เป็นการพัฒนาที่เริ่มต้นจากการสร้างความเข้มแข็งในระดับพื้นที่ ขยายไปสู่ประเทศและเชื่อมโยงไทยสู่ประชาคมโลก ทั้งในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสายโซ่อุปทานของโลก (Global Supply Chain) และศักยภาพในการแสดงบทบาทความเป็นผู้นำในเวทีโลก ด้วยการเข้าถึงความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจากสถาบันชั้นนำของโลก เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการนวัตกรรม

3) เดินหน้าไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

โมเดลเศรษฐกิจ BCG ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่นำไปสู่การเดินหน้าไปด้วยกัน และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เน้นการขับเคลื่อน BCG เชิงพื้นที่ ใช้การระเบิดจากภายในโดยเน้นตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่ควบคู่ไปกับการดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

1) ภาคเหนือ เน้นการพัฒนาระบบการเกษตรปลอดภัย มีมูลค่าสูง ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์อาหารครบวงจร หมุนเวียนวัสดุเศษเหลือนำมาใช้ประโยชน์ และต่อยอดเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมล้านนา (Creative Lanna)

2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เน้นแก้ไขปัญหาสุขภาพหลักของประชากรในพื้นที่ เช่น พยาธิใบไม้ตับการผลิตสัตว์เศรษฐกิจชนิดใหม่ เช่น โคอีสุสานากิว และการหมุนเวียนใช้วัสดุเศษเหลือภาคการเกษตรเพาะเลี้ยงแมลงที่รับประทานได้ พร้อมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมฝั่งโขง

3) ภาคตะวันออก มุ่งเน้นการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะกลุ่มไม้ผลรวมถึงการพัฒนาต่อยอดสู่อุตสาหกรรมอนาคต การหมุนเวียนใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคตะวันออก

4) ภาคใต้ มุ่งเน้นการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ การแปรรูปผลผลิตเป็นอาหารที่มีมูลค่าสูง ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชีวิตใหม่ และส่งเสริมพื้นที่สร้างสรรค์เชิงพหุวัฒนธรรม การจัดการขยะพลาสติกครบวงจรในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล และหมู่เกาะ

2.1.1 กรอบแนวคิดของโมเดลเศรษฐกิจ BCG

การพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่

1) การอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรม
2) การสร้างคุณค่าเพิ่ม (Value creation) ให้กับทรัพยากรชีวภาพและวัฒนธรรม

3) การสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง
กิจกรรมหลักภายใต้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ประกอบด้วย

1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา เพิ่มพูนทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม

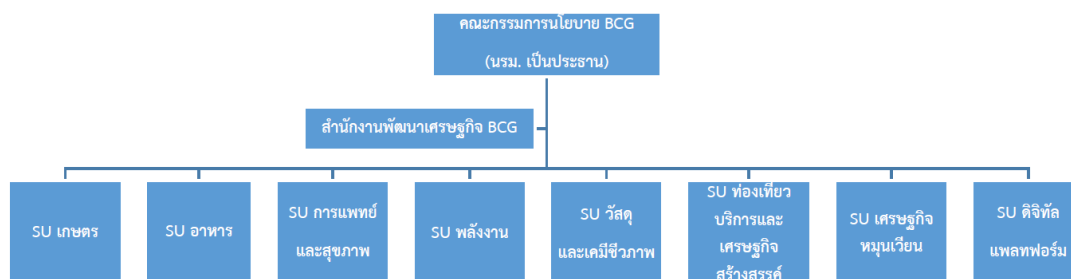
2) บริหารจัดการ การใช้ประโยชน์และบริโภคอย่างยั่งยืน
3) ลดและใช้ประโยชน์ของทิ้งจากกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ
4) สร้างคุณค่าเพิ่ม (Value creation) ตลอดห่วงโซ่มูลค่า ตั้งแต่ภาคเกษตรที่เป็นต้นทาง จนถึงภาคการผลิตและบริการ

5) สร้างภูมิคุ้มกัน พึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว

2.1.2 กลไกการขับเคลื่อน BCG Model

เนื่องจากการดำเนินงานตาม BCG Model เกี่ยวกับข้องกับหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน/ชุมชน/สังคม มหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย และเครือข่ายพันธมิตรต่างประเทศ ในภาครัฐ ภารกิจการสนับสนุนและการกำกับดูแลในเรื่องที่เกี่ยวกับ BCG เป็นหน้าที่ของหลายกระทรวง การประสานงานข้ามกระทรวงและเชื่อมโยงหน่วยงานต่าง ๆ ให้ทำงานอย่างมีเอกภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ BCG Model ยังเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปและพัฒนาประเทศตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอให้มีการจัดตั้งโครงสร้างในการขับเคลื่อนไว้เป็น 3 ระดับ ดังแสดงในรูปที่ 2

ภาพที่ 2 : โครงสร้างคณะกรรมการขับเคลื่อน BCG

(1) คณะกรรมการนโยบายระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ผลักดัน และขับเคลื่อนเชิงนโยบายในลักษณะเดียวกับคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานที่เป็นเอกภาพและเป็นการดำเนินงานที่มุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายเดียวกัน โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมอบหมายให้หน่วยงานที่มีอยู่ในปัจจุบันที่มีความพร้อมหรือจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ BCG เพื่อทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการฯ

(2) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ BCG ทำหน้าที่เลขานุการคณะกรรมการฯ ประสานความร่วมมือกับกระทรวงและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในด้านการสร้างความสามารถทางด้านการวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมปรับเปลี่ยนจากผู้ใช้ เป็นผู้พัฒนา และผู้สร้างเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ส่งเสริมให้เกิดการการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการยกระดับการพัฒนาทุกสาขาของเศรษฐกิจ BCG ให้มีความแข็งแกร่ง สรรหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการทุกระดับ รวมถึงการลงทุน และการพัฒนากำลังคนทุกระดับเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG ให้เกิดความยั่งยืน ประสานการทำงานติดตามและประเมินผลการทำงานร่วมกับ หน่วยบริหารจัดการโครงการ ดำเนินการวิจัยเชิงระบบ เพื่อให้มีความเข้าใจปัญหาและข้อจำกัดอย่างถ่องแท้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG โดยผลการวิจัยเชิงระบบจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ รวมถึงการกำหนดแผนปฏิบัติการที่เหมาะสม

(3) หน่วยบริหารจัดการโครงการยุทธศาสตร์ (Strategic Unit) ตามสาขาของเศรษฐกิจ BCG ได้แก่ 1) เกษตร 2) อาหาร 3) การแพทย์และสุขภาพ 4) พลังงาน 5) วัสดุและเคมีชีวภาพ 6) ท่องเที่ยว บริการและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 7) เศรษฐกิจหมุนเวียน และ 8) ดิจิทัลแพลตฟอร์ม การดำเนินของแต่ละ SU เป็นไปอย่างอิสระ ภายใต้กรอบนโยบายของคณะกรรมการฯ แต่มีการเชื่อมโยงและพัฒนาการทำงานไปพร้อมกันภายใต้การประสานงานของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ BCG การดำเนินการโครงการต่าง ๆ ต้องขับเคลื่อนด้วยกลไกตุลาการภาคีซึ่งมีองค์ประกอบจาก 4 ภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน/ชุมชน มหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย และเครือข่ายพันธมิตรต่างประเทศ

ปรับเปลี่ยนการทำงานจากการสั่งการแบบรวมศูนย์ เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาโครงการและการดำเนินงานให้เป็นบทบาทของจุตภาคี เพื่อให้เกิดความคล่องตัว สามารถตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับความพร้อมและศักยภาพของแต่ละสาขา/พื้นที่ได้อย่างแท้จริง

2.1.3 BCG in Action สาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน

การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วย BCG in Action มุ่งเน้นขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่ช่วยสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มีประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสูง ด้วยการหมุนเวียนนำทรัพยากรการผลิตหรือวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตหรือบริโภคแล้วกลับเข้าสู่กระบวนการผลิต และใช้ประโยชน์ใหม่หรือนำมาใช้ซ้ำ ใช้ทรัพยากรใหม่ให้น้อยที่สุด คงคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุด ช่วยลดการเกิดของเสียหรือขยะให้น้อยที่สุดหรือลดจนเหลือศูนย์ (Zero Waste) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่เน้นการใช้ทรัพยากร การผลิต และการสร้างของเสียในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็นเส้นตรง หรือ Linear Economy การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG กำหนดให้เศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นหนึ่งในกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับทุกยุทธศาสตร์เป้าหมาย ได้แก่ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายในระยะ 5 ปี ลดการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจลง 2 ใน 3 จากปัจจุบัน ด้วยการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกไม่น้อยกว่า 50 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า และในระยะ 10 ปี กำหนดเป้าหมายช่วยสร้างการเติบโตของเศรษฐกิจแนวใหม่ เพิ่ม GDP ไม่น้อยกว่า 2 แสนล้าน หรือคิดเป็น 1% ของ GDP สอดคล้องกับบริบทของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามเป้าหมายแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals; SDGs) รวมถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy; SEP)

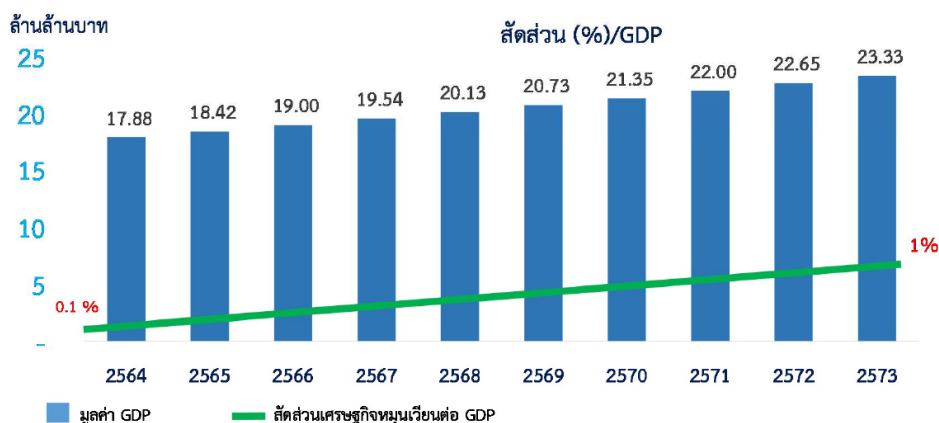
ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ด้วยตระหนักว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นคุณค่าและทำให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติได้อย่างสมดุล เป็นแนวทางสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจบนฐานของการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน เป็นแนวทางที่ช่วยให้ประเทศบรรลุความตกลงปารีส (Paris Agreement) ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และที่สำคัญเป็นโอกาสสำหรับเศรษฐกิจใหม่ สร้างรายได้และเพิ่มการจ้างงาน ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 เศรษฐกิจหมุนเวียนจะช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ไม่น้อยกว่า 2 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1% ของ GDP

ภาพที่ 3 : มูลค่าเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทย

หมายเหตุ : ข้อมูลมาจากประมาณการ อ้างอิงจากอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจหมุนเวียนในสหภาพยุโรป

มูลค่าเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทย

เศรษฐกิจหมุนเวียนมีศักยภาพเพิ่ม GDP ไม่น้อยกว่า 2 แสนล้านใน 10 ปี หรือคิดเป็น **~1.0 %** ของ GDP

2.1.4 สถานภาพการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทย

ปัจจุบัน ภาครัฐและภาคเอกชนไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย/มาตรการที่สนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศ ขณะเดียวกันก็มีการพิจารณาแก้ไขข้อกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อเศรษฐกิจหมุนเวียน การกำหนดมาตรการสนับสนุน/สิทธิประโยชน์แก่ภาคเอกชน รวมถึงมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเชิงบวกแก่ประชาชน ในขณะที่ภาคเอกชน ความตื่นตัวในเรื่องระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น หลายบริษัทมีการกำหนดแนวทางการดำเนินธุรกิจภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) บริษัทเอสซีจี กลุ่มบริษัทไทยยูเนี่ยน เครือเจริญโภคภัณฑ์

1) การขับเคลื่อนด้านนโยบาย

การบรรจุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป็นวาระสำคัญและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทย ทำให้ภาครัฐเกิดความตื่นตัวและเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดนโยบาย/มาตรการที่สนับสนุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น การจัดทำแผนที่นำทางการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 และการยกเลิกการใช้ single-use พลาสติก โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียนถูกรับรู้และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสังคมในวงกว้าง การจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา

เทคโนโลยีรีไซเคิล โดยกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นต้น อีกจุดเปลี่ยนสำคัญ ได้แก่ การที่เศรษฐกิจหมุนเวียนถูกกำหนดไว้ในนโยบายรัฐบาลหมวดการพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทยในปี 2561 โดยมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว หรือ Bio Circular Green Economy (BCG) ก็เป็นอีกจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียนของไทยถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

2) บทบาทของภาคเอกชน

ความตื่นตัวในเรื่องระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคเอกชนเริ่มมีความชัดเจนมากขึ้น ผู้ประกอบการรายใหญ่มีการกำหนดแนวคิดการดำเนินธุรกิจภายใต้ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เช่น บริษัท พีทีทีโกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) บริษัทเอสซีจี กลุ่มบริษัทไทยยูเนียน เครื่องเจริญโภคภัณฑ์ เมื่อผู้ประกอบการรายใหญ่เริ่มดำเนินการก็จะทำให้ผู้ประกอบการ SMEs ที่อยู่ในสายโซ่อุปทานปรับตัวตามไปด้วย ผู้ประกอบการรายใหญ่จึงเป็นหัวหอกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการธุรกิจใหม่และวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อาทิ ธุรกิจรีไซเคิล ธุรกิจตัวกลางผู้จัดหาและค้าวัตถุดิบใช้แล้ว ธุรกิจด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังมีบทบาทสำคัญในขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในสังคม ดังจะเห็นได้จากความสำเร็จของโครงการความร่วมมือภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม เพื่อจัดการพลาสติกและขยะอย่างยั่งยืน (PPP พลาสติก) ที่ร่วมกันจัดการขยะพลาสติกอย่างยั่งยืนและเป็นระบบตามหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน

3) การสร้างความเข้มแข็งด้านการวิจัยพัฒนา

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีการพัฒนางานวิจัยที่มุ่งใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดกระจายอยู่ในหน่วยงานต่าง ๆ แต่เพื่อให้แผนการวิจัยและนวัตกรรมมีทิศทางที่ชัดเจน กระทรวง อว. โดย สอวช. จึงพัฒนาโปรแกรมปึกหมุด หรือ Anchor programs ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม Cross cutting หรืองานวิจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการใช้ทรัพยากร อาทิเช่น การพัฒนาฐานข้อมูล Material flow ของประเทศ การพัฒนาฐานข้อมูล Agricultural waste management and database เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และ solution ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ

4) การสร้างสังคมเศรษฐกิจหมุนเวียน

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนสู่สังคมในวงกว้าง จึงมีความร่วมมือเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และการจัดการศึกษาด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนระหว่างหน่วยงานและเครือข่ายต่าง ๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน

และอุดมศึกษา อาทิเช่น กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์ฯ สถาบันคลังสมองของชาติ เครือข่าย PPP พลาสติก สอวช. สวทช. จัดทำรายวิชา Circular economy ในหลักสูตรการศึกษาทั่วไปและริเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน ในรายสาขาวิชา อาทิ ในสาขาวิศวกรรมเคมี และบริหารธุรกิจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญเพื่อสร้างการปรับเปลี่ยนเชิงสังคม

2.1.5 ประเด็นท้าทายและปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน

จากการที่ประเทศไทยมีเป้าหมายในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจใหม่ที่มีความยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม แต่ที่ผ่านมาการขับเคลื่อนนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ยังไม่เห็นผลความสำเร็จที่ชัดเจนนัก การพัฒนาระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของไทยยังมีประเด็นที่เป็นความท้าทายและเป็นข้อจำกัดที่สำคัญ ดังนี้

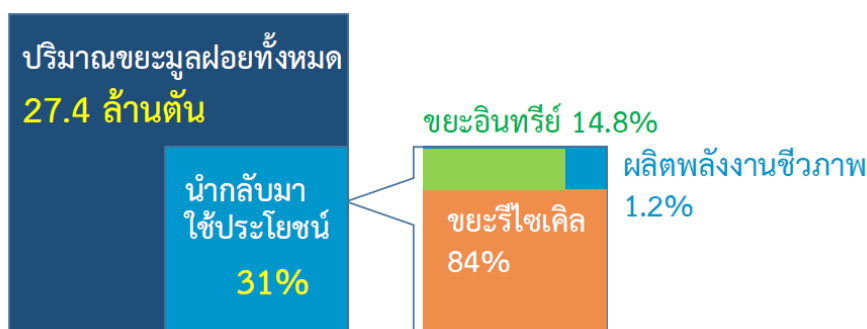
1) ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่อการพัฒนาเศรษฐกิจต่ำ

ข้อมูลของ UNESCAP⁵ ชี้ว่าปริมาณการใช้วัสดุภายในประเทศ (Domestic Material Consumption) หรือ DMC ต่อ GDP ของประเทศไทยในช่วงปี 2016 อยู่ที่ 2.06 กิโลกรัมต่อเหรียญสหรัฐสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศในเอเชียแปซิฟิกและค่าเฉลี่ยของกลุ่ม OECD ซึ่งให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรพื้นฐาน (ชีวมวล โลหะ อโลหะ และพลังงาน ฟอสซิล) ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยยังต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสอวช. (2563) ที่ระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาการใช้วัสดุภายในประเทศต่อประชากร (DMC/capita) เพิ่มขึ้นร้อยละ 28 ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายของประเทศไทยในการยกระดับประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรให้ดีขึ้นและยังสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโต มี GDP เพิ่มขึ้นได้ โดยอาศัยโมเดลเศรษฐกิจหมุนเวียน

2) การหมุนวนนำขยะและของเสียกลับมาใช้ประโยชน์

ปัญหาด้านการบริหารจัดการของเสียเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ พฤติกรรมที่ไม่คัดแยกขยะต้นทางของประชาชนกลายเป็นคอขวดของการนำทรัพยากรมาหมุนวนใช้ใหม่ ในปี 2560 ไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนประมาณ 27.4 ล้านตัน สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เพียงร้อยละ 30 หรือประมาณ 8.5 ล้านตันเท่านั้น อีกทั้งร้อยละ 30 ของขยะส่วนที่เหลือนี้ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง

ภาพที่ 4 : การนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ ปี 2560

ปัญหาขยะพลาสติกตกค้างเป็นอีกความท้าทายของเศรษฐกิจหมุนเวียนไทย ปริมาณการใช้พลาสติกไทยสูงเป็นอันดับที่ 2 ในอาเซียนรองจากมาเลเซีย (ประมาณ 66.4 กิโลกรัม/คน) ในปี 2561 ขยะพลาสติกทั่วประเทศมีปริมาณกว่า 2 ล้านตัน/ปี ในจำนวนนี้ถูกทิ้งรวมกับขยะทั่วไป 1.5 ล้านตัน ถูกนำเข้าสู่กระบวนการ recycle เพียง 0.5 ล้านตันเท่านั้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ผลจากการระบาดของโควิด-19 พฤติกรรมการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์และการสั่งซื้ออาหาร (Delivery) ที่เพิ่มขึ้น ทำให้สัดส่วนขยะพลาสติกเพิ่มขึ้นอีกกว่าร้อยละ 60 ในเขตกรุงเทพมหานคร ขยะที่ถูกกำจัดไม่ถูกวิธีก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน เกิดการหลุมรดสู่ทะเลและสร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศในที่สุด โดยในปี 2560 ไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 6 ของประเทศที่ทิ้งขยะทางทะเลมากที่สุด โดยมีปริมาณกว่า 1 ล้านตันต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลและการเปื้อนของไมโครพลาสติกในห่วงโซ่อาหาร

3) ปัญหาต้นทุนสิ่งแวดล้อมและต้นทุนทางสังคม (Environmental cost/Social cost)

ประเทศไทยมีต้นทุนสิ่งแวดล้อมและต้นทุนทางสังคมเพื่อการจัดการปัญหามลพิษและผลกระทบที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นทุกปี ดังเช่นในกรณีปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก 2.5 ไมครอน หรือ PM_{2.5} ที่ไม่เพียงแต่สร้างความเสียหายให้กับสุขภาพของประชาชนคนไทยเท่านั้น แต่ยังสร้างความสูญเสียต่อระบบเศรษฐกิจในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า 6,000 ล้านบาท ในเวลา 1 เดือนสาเหตุหลักของปัญหา PM_{2.5} พบว่ามาจากการเผาในที่โล่งโดยเฉพาะการเผาในไร่นา เช่น การเผาตอซังข้าว การเผาใบอ้อย หากสามารถหมุนเวียนนำชีวมวลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์นอกจากจะช่วยแก้ปัญหา PM_{2.5} แล้ว ยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

4) การสูญเสียอาหาร (Food loss) และขยะอาหาร (Food waste)

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารรวมกันคิดเป็นมูลค่า 3 ล้านล้านบาท มากเป็นอันดับที่ 12 ของโลก มีสินค้าหลายชนิดที่ไทยผลิตได้เป็นอันดับต้นของโลก เช่น ข้าว มันสำปะหลัง น้ำตาลทราย แต่หากพิจารณาถึงความยั่งยืน

ของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารของไทย ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 12.3 ที่กำหนดให้มีการลดการสูญเสียอาหารและขยะอาหารให้ได้ครึ่งหนึ่งภายในปี พ.ศ. 2573 พบว่าภาคการเกษตรไทยมีการสูญเสีย Food loss โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30 จากการเก็บเกี่ยว การจัดเก็บ การขนส่ง การเลือกบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมทำให้ไม่สามารถยืดอายุอาหารได้นานเท่าที่ควร สำหรับ Food waste ประเทศไทยยังไม่มีข้อมูลปริมาณอาหารที่ผลิตและปริมาณการทิ้งขยะอาหารที่ชัดเจน มีเพียงข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยที่เป็นขยะอินทรีย์ ซึ่งกรมควบคุมมลพิษระบุว่า ในปี พ.ศ. 2560 มี ปริมาณมากถึง 17.56 ล้านตัน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 64 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด หรือ 254 กิโลกรัมต่อคนต่อปี โดยตัวเลขนี้เป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่จัดเก็บโดยเทศบาลเท่านั้น ยังไม่รวมขยะอาหารหรือปริมาณอาหารส่วนเกินของภาคธุรกิจที่มีการจ้างบริษัทเอกชนบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังทิ้งขยะอาหารร่วมกับขยะทั่วไปทำให้การคัดแยกขยะและกานำไปรีไซเคิลทำได้ยาก หากจัดการกับขยะอาหารเหล่านี้ไม่ดีพอจะทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจกและส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในที่สุด

5) ขาดระบบนิเวศนวัตกรรมและการเชื่อมโยงสู่ผู้ใช้

ในภาพรวมไทยยังต้องการนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่จะช่วยสนับสนุน การเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจหมุนเวียน หรือเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วยังไม่ถูกเชื่อมโยงสู่ผู้ใช้ อาทิเช่น ข้อมูลเชิงลึกทางสิ่งแวดล้อม เช่น การวิเคราะห์การไหลของวัสดุ (Material Flow Analysis: MFA) การประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Assessment: LCA) รวมถึงการพัฒนาตัวชี้วัด ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร (KPI) ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์แก้ไข้ปัญหาและช่วย ใจผู้บริโภคและภาคธุรกิจให้ปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการผลิต/พฤติกรรม นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการออกแบบเชิงนิเวศ การจัดการของเสีย การยืดอายุการใช้งานผลิตภัณฑ์ การซ่อมแซมผลิตภัณฑ์ ศักยภาพการถอดประกอบ โมเดลธุรกิจ การเสนอคุณค่าใหม่ให้ลูกค้า การหา จุดทำกำไร ล้วนเป็นนวัตกรรมและความรู้ที่ต้องเร่งสร้างความสามารถเพื่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบ เศรษฐกิจแบบหมุนเวียน รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการหรือผู้ที่มีความ พร้อมดำเนินการ เศรษฐกิจหมุนเวียนให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีอยู่ในกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ

6) ปัญหาอุปสรรคด้านกฎระเบียบ

ความสำเร็จของเศรษฐกิจหมุนเวียนในสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และในอีก หลายประเทศ ส่วนหนึ่งมาจากผลของการผลักดันทางกฎหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง และการ ปลดล๊อคแก้ไขกฎหมายเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ผลการประชุมระดมความคิด และเวทีสมัชชา BCG in action มีข้อเสนอแนะที่ไทยควรต้องพัฒนาและการทบทวนแก้ไขเพื่อ พัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน ดังนี้

6.1) ปรับแก้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 295 พ.ศ. 2548 ข้อ 8 ที่ระบุว่า “ห้ามมิให้ใช้ภาชนะบรรจุที่ทำขึ้นจากพลาสติกที่ใช้แล้วบรรจุอาหาร เว้นแต่ใช้เพื่อบรรจุผลไม้ชนิดที่ไม่รับประทานเปลือก” เพื่อเพิ่มตลาดการใช้ recycled PET ภายในประเทศ

6.2) รัฐนำมาตรการ Extended Producer Responsibility; EPR มาบังคับใช้ขยายความรับผิดชอบให้บริษัทผู้ผลิตสินค้า กลุ่มผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง ร่วมกำหนดเป้าหมายการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์พลาสติก

6.3) แก้ไขกฎหมายค่านิยาม “กากอุตสาหกรรม” ตามประกาศกรมโรงงานฯ ปลดล็อกให้สามารถนำของเสียที่ยังมีประโยชน์ เช่น การนำกากมันสำปะหลังออกนอกโรงงานเพื่อใช้ประโยชน์ได้

6.4) กำหนด sandbox ส่งเสริม modular construction ในโครงการก่อสร้างของภาครัฐ อำนวยความสะดวกด้านกฎหมายขออนุญาตปลูกสร้าง สนับสนุนงบประมาณมาตรการทางภาษี

7) ตลาดเศรษฐกิจหมุนเวียนมีจำกัด

แม้ว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนจะช่วยทำให้เกิดตลาดใหม่สำหรับธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน แต่พบว่าตลาดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังมีจำกัดโดยเฉพาะตลาดในประเทศ การขยายตลาดเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในประเทศจึงเป็นความท้าทายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนไทย ซึ่งต้องอาศัยทั้งการสนับสนุนจากรัฐ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การนำระบบภาษีสิ่งแวดล้อมมาใช้ การกำหนดมาตรการที่ช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค (ตัวอย่างเช่น มาตรการยกเลิกการใช้ single-use พลาสติก) การกำหนดมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมถุงพลาสติก มาตรการสนับสนุนให้ผู้ผลิตสินค้าใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีสัดส่วนพลาสติกรีไซเคิลเพิ่มขึ้น การมีมาตรการสนับสนุนทางการเงิน/ภาษีเพื่อสร้างแต้มต่อให้กับผู้ประกอบการเศรษฐกิจหมุนเวียนให้สามารถแข่งขันได้ ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคและสังคมเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจหมุนเวียนผ่านกิจกรรมเชิงรุกรูปแบบต่าง ๆ การสร้างเรื่องราว/จุดขายให้กับผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจหมุนเวียนในด้านคุณค่า (Value Proposition) และความแตกต่างกับผลิตภัณฑ์สินค้า/บริการทั่วไป เป็นต้น

8) การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค

เงื่อนไขความสำเร็จของการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนนอกจากมาจากการสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐ (top down) แล้วนั้น ยังต้องมาจากการสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค (bottom up) อาทิเช่น ให้เข้าใจว่าขยะ/ของเสียคือทรัพยากรที่ยังสามารถหมุนเวียนใช้

ประโยชน์ได้ หากมีการแยก จัดเก็บ หมุนเวียนและใช้ประโยชน์ รวมถึงทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภค ยอมรับในผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อสร้างตลาดเศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นต้น

2.1.6 ข้อเสนอ BCG in Action เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน

เงื่อนไขทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีจำกัดและเสื่อมโทรม เป็นแรง กกดดันให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่เน้นการใช้ทรัพยากร การผลิต และ การสร้างของเสีย สู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งมุ่งสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความ ยั่งยืนด้วยการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในนานที่สุด นอกจากนี้ เศรษฐกิจหมุนเวียนยังเป็นโอกาสสำหรับเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่ช่วยสร้างรายได้และ การจ้างงานให้กับประเทศ

เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน

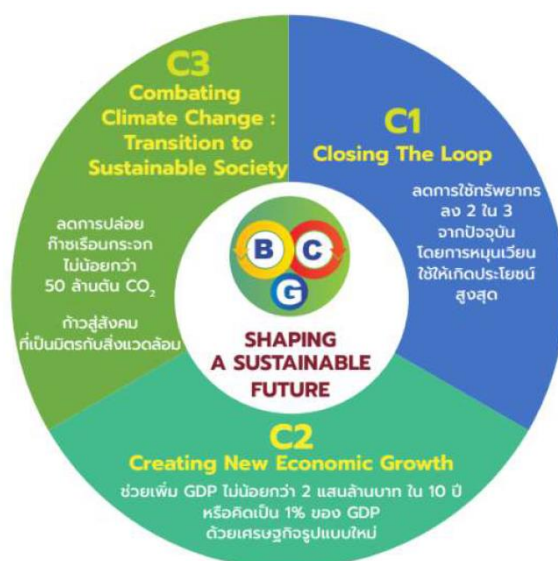
การพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนใน BCG in Action มีเป้าหมายสร้างการ เปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า 3C

C1: Closing the Loop ลดการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจลง 2 ใน 3 จากปัจจุบัน ด้วยการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

C2: Creating New Economy Growth สร้างการเติบโตของเศรษฐกิจ แนวใหม่ เพิ่ม GDP ไม่น้อยกว่า 2 แสนล้านบาท หรือคิดเป็น 1% ของ GDP

C3: Combating Climate Change; Transition to Sustainable Society ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ไม่น้อยกว่า 50 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าก้าวสู่สังคมที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5 : เป้าหมายสร้างการเปลี่ยนแปลง “3C”

2.1.7 กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน

BCG in Action เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียน ขับเคลื่อนด้วย key projects/ focus sectors/co-benefits เพื่อสร้างแบบอย่างความสำเร็จ และเป็นโมเดลขยายผลไปยังวงกว้าง การพิจารณาเลือกกลุ่มเป้าหมายพิจารณาจาก 3 เกณฑ์หลัก ได้แก่

1) ความรุนแรงของปัญหา มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ใช้ทรัพยากรสูง มีปัญหาในการหมุนเวียนใช้ประโยชน์

2) มีความพร้อมด้านเทคโนโลยี และมีผู้เล่นที่ชัดเจน (key players)

3) หมุนเวียนแล้วคุ้มค่า เกิดผลกระทบหรือเกิดผลประโยชน์ร่วม (Co-benefits) ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

กลุ่มเป้าหมายของการขับเคลื่อนในระยะ 5 ปี ประกอบด้วย

1) พลาสติกครบวงจร: รวบรวม จัดเก็บ แยก หมุนเวียน ใช้ประโยชน์

2) เกษตรและอาหาร: สร้างระบบกลไกจัดการ ลด Food loss/Food waste ตลอด supply chain และสร้างจิตสำนึกผู้บริโภค

3) วัสดุก่อสร้าง: สร้างความสามารถนวัตกรรมและเทคโนโลยี รูปแบบการก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสนับสนุนการขับเคลื่อน Smart City ตามนโยบายรัฐบาล

2.1.8 กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน : พลาสติกครบวงจร

เป้าประสงค์

รวบรวม จัดเก็บ แยก หมุนเวียน ใช้ประโยชน์ : บรรลุภัณฑ์ ถุงพลาสติก PE และ PET ถูกแยกและหมุนเวียนเข้าระบบ 100% ในปี พ.ศ. 2573

ความจำเป็น

วิกฤติขยะพลาสติกเป็นปัญหารุนแรงที่ต้องเร่งแก้ไขอย่างจริงจัง ปัจจุบันขยะพลาสติกถูกนำไปรีไซเคิลเพียง 1 ใน 4 ของปริมาณขยะพลาสติกทั้งหมด ส่วนที่เหลือถูกทิ้ง/ฝังกลบรวมกับขยะทั่วไป ซึ่งขยะบางส่วนเกิดการหลุ่รูดสู่สิ่งแวดล้อมสร้างปัญหาขยะพลาสติกในทะเล ส่งผลต่อระบบนิเวศและทำให้เกิดการปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในสัตว์ทะเล สร้างปัญหาต่อห่วงโซ่อาหารพลาสติก PET (Polyethylene terephthalate) และ PE (Pelyethylene) เป็นพลาสติกที่เข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลสูงสุดเมื่อเทียบกับพลาสติกชนิดอื่น ๆ เนื่องจากเป็นพลาสติกที่มีมูลค่ารับซื้อสูง สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หลายรอบและในหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม การรีไซเคิล PET และ PE ที่เข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลอย่างเหมาะสม มีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของพลาสติก PET และ PE ทั้งหมด (Gone Advanturing, 2560) ดังนั้น BCG in Action เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงกำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนในระยะ 5 ปี จึงมุ่งดำเนินการแยก

และหมุนเวียนบรรจุภัณฑ์ ถุงพลาสติก PE และ PET ให้เข้าสู่ระบบหมุนเวียนได้ 100% ภายในปี พ.ศ. 2573

แนวทางการดำเนินงาน

การเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์พลาสติก PET และ PE ให้กลับมาเป็นทรัพยากรตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อลดปัญหาขยะพลาสติกตกค้างและขยะพลาสติกทะเล ต้องการการขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงปฏิบัติและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม อาทิเช่น การขับเคลื่อนเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขกฎหมาย/กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค รัฐและเอกชนต้องมีการบูรณาการความร่วมมือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกลไกในการรวบรวมจัดเก็บและกำจัดที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ภาคเอกชนต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกระบวนการหมุนเวียนและใช้ประโยชน์ เช่น ผู้ผลิตสินค้าปรับเปลี่ยนมาใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่มีสัดส่วนพลาสติกรีไซเคิลเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเพิ่มแนวทางใหม่ ๆ ในการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ และผู้บริโภคต้องให้ความร่วมมือมีการแยกขยะในระดับครัวเรือน เป็นต้น จากเวทีการประชุมระดมความคิดและสมัชชา BCG in Action สรุปแนวทางการบริหารจัดการขยะพลาสติกครบวงจรได้ดังรายละเอียดในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 : แนวทางการบริหารจัดการพลาสติกครบวงจร

กลไกการขับเคลื่อน

1) ระยะ 1-2 ปี

- จัดให้มีสิทธิประโยชน์/เงินทุนส่งเสริมการจัดตั้ง waste hub รวบรวม

พลาสติกบรรจุภัณฑ์/ถุงพลาสติกครบวงจรในรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม/วิสาหกิจชุมชนที่นำระบบดิจิทัล/application มาประยุกต์ใช้บริหารจัดการ demand-supply

- นำกลไก take-back process มาใช้เรียกคืนบรรจุภัณฑ์/ถุงพลาสติก เช่น กลไกมัดจำคืนเงิน (Deposit-refund system), drop off machine, ถังวางถุง ของกลุ่ม PPP Plastics

- ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล/application ประเมินปริมาณและติดตามเส้นทางขยะพลาสติก และเร่งจัดทำ Material flow analysis ของ PET และถุงพลาสติกเป้าหมาย เพื่อควบคุมแหล่งที่มาและประเภทของพลาสติกที่จะนำมารีไซเคิล

- พัฒนานวัตกรรมในการนำขยะพลาสติกมาใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร และเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง

- เร่งสร้างความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องในการแยกขยะ 3R พลาสติกใช้ซ้ำ รวมถึงจิตสำนึกของประชาสังคมผ่านสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการสาธิต, การฝึกอบรม, สื่อ social media และ application เป็นต้น

2) ระยะ 3-5 ปี

- เร่งรัดส่งเสริมให้มีการขับเคลื่อนการจัดตั้ง waste hub พลาสติกครบวงจรกระจายในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาค

- บ่มเพาะธุรกิจ startups เทคโนโลยี recycle และใช้ประโยชน์พลาสติก รีไซเคิลรูปแบบใหม่ เช่น สิ่งทอเส้นใย ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การใช้พลาสติกสะอาดทำถนน และพลาสติกปนเปื้อนผลิตพลังงาน เป็นต้น

- ปรับแก้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 295 พ.ศ. 2548 ข้อ 8 ที่ระบุว่า “ห้ามมิให้ใช้ภาชนะบรรจุที่ทำขึ้นจากพลาสติกที่ใช้แล้วบรรจุอาหาร เว้นแต่ใช้เพื่อบรรจุผลไม้ชนิดที่ไม่รับประทานเปลือก”

- รัฐบาลนำมาตรการ Extended Producer Responsibility; EPR มาบังคับใช้ขยายความรับผิดชอบให้บริษัทผู้ผลิตสินค้า กลุ่มผู้ค้าปลีก/ค้าส่ง ร่วมกำหนดเป้าหมายการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์พลาสติก

3) ระยะ 5 ปีขึ้นไป

- ขยายผลการดำเนินงานสู่ขยะพลาสติกทุกประเภท ผลักดันให้ไทย รีไซเคิลพลาสติกได้ 100%

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

1) หากรีไซเคิลพลาสติก PET และ PE ได้ 100% จะช่วยลดการใช้พลังงาน เทียบเท่าน้ำมันเบนซิน 680 ล้านลิตร/ปี คิดเป็นมูลค่า 18,000 ล้านบาท/ปี

2) ลดการใช้ทรัพยากรการผลิต เช่น น้ำ สารเคมี พลังงาน

วรเดช จันทรศร (วรเดช จันทรศร, 2530 อ้างถึงใน ธนยวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2546 : 176) ให้ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า “เป็นเรื่องของการศึกษาว่าองค์กร บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมด ปฏิบัติงานให้บรรลุตามนโยบายที่ระบุไว้หรือไม่ แค่นั้น เพียงใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งหมดสามารถบรรลุผลตามนโยบายที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้”

สมพร เฟื่องจันทร์ (2552) ให้ความหมายของคำว่า การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติไว้ว่า คือ การปฏิบัติภายใต้ข้อกำหนดของนโยบาย โดยมีบุคคล คณะบุคคล ขั้นตอน/กระบวนการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของนโยบายโดยผ่านกระบวนการประเมินผลนโยบายอีกทีหนึ่ง (สมพร เฟื่องจันทร์, 2552)

2.2.2 ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

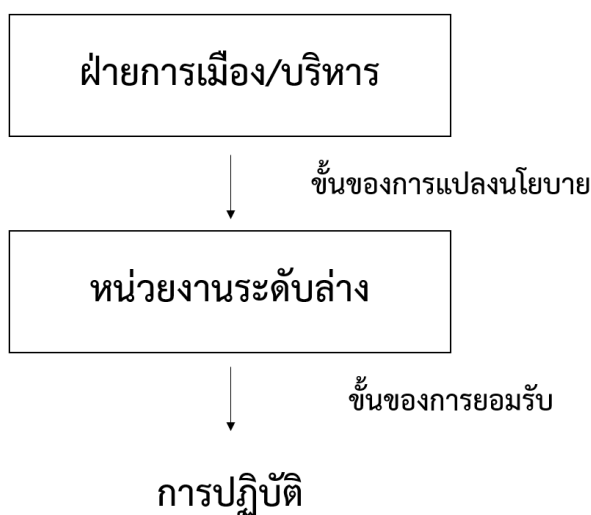
ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ แบ่งแยกออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนในระดับมหภาค (macro) และขั้นตอนในระดับจุลภาค (micro) การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติเป็นเรื่องยากเนื่องจากการปฏิบัติงานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้บริการระดับล่าง ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับหน่วยงานระดับสูงของรัฐและอยู่นอกเหนือจากการควบคุมของรัฐหน่วยงานระดับล่างของรัฐจึงมีอิสระในการดำเนินงานของตนเองมากพอสมควร ดังนั้น การนำนโยบายระดับชาติไปปฏิบัติจึงต้องอาศัย (1) หน่วยงานระดับสูง ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและต้องทำให้หน่วยงานระดับล่างนำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติโดยใช้วิธีที่เหมาะสม เรียกว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค และ (2) หน่วยงานระดับล่างเมื่อได้รับการถ่ายทอดนโยบายจากหน่วยงานระดับบนแล้ว ก็จะต้องกำหนดนโยบายภายในของตนเอง ให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ เรียกว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (วรเดช จันทรศร, 2552)

2.2.2.1 การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาค (Macro Implementation)

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคมีขอบเขตกว้างครอบคลุมไปจนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคด้วย สิ่งนี้ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย และปัญหาที่สำคัญคือการที่หน่วยงานในระดับสูงไม่สามารถทำให้หน่วยงานระดับล่างหรือหน่วยงานที่ให้บริการของรัฐนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างตรงตามเจตจำนงของนโยบาย (policy intent) ทำให้เกิดความล้มเหลวหรือความล่าช้าในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การนำนโยบายระดับมหภาคไปปฏิบัติเกิดความไม่แน่นอนหรือความล้มเหลวนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเอง หากเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานก็จะทำให้เกิดความต่อเนื่อง (continuation) ในการนำไปปฏิบัติ นโยบายระดับมหภาคส่วนใหญ่จะต้องอาศัยการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยหน่วยงานหลากหลายแห่ง ดังนั้นหน่วยงานจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งผ่านนโยบาย

(passages) ด้วย และยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งผ่านนโยบายมากเท่าใด ก็จะมีปัญหามากขึ้นเท่านั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคสามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนของการแปลงนโยบายออกเป็นแนวทางปฏิบัติ และขั้นตอนในการทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับ (adopt) แนวทางของแผนงานหรือโครงการนั้นไปปฏิบัติต่อ ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 : ขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

(1) ขั้นตอนของการแปลงนโยบาย

เมื่อทางฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริหารได้ทำการกำหนดนโยบายออกมาในรูปแบบใดรูปหนึ่งแล้ว ปกติจะมีการระบุให้หน่วยงาน ส่วนราชการ หรือองค์การหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่แปลงนโยบายนั้นออกมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แผนงาน หรือโครงการในประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบดังกล่าวมักจะ ได้แก่ กระทรวง ทบวง หรือกรม ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนกลางที่จะเป็นฝ่ายแปลงนโยบายนั้นออกมาเพื่อให้หน่วยปฏิบัติในระดับล่างถือปฏิบัติ ขั้นตอนของการแปลงนโยบายนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเพราะหากเมื่อใดที่มีการแปลงนโยบายที่ผิดไปจากวัตถุประสงค์แล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าความล้มเหลวของนโยบายนั้นย่อมเกิดขึ้นเสียตั้งแต่แรกแล้ว ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในเบื้องต้นจะขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเป้าหมายและการที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการแปลงนโยบายมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของนโยบาย ตลอดจนให้ความร่วมมือกับฝ่ายการเมืองและมีความจริงใจที่จะนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติเพียงใด

(2) ขั้นตอนของการยอมรับ

ขั้นตอนต่อไปของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับมหภาคคือการทำให้หน่วยงานในระดับล่างยอมรับแนวทาง แผนงาน โครงการ หรือผลของการแปลงนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

ต่อไป ในการทำให้หน่วยงานระดับล่างยอมรับแนวทางดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลักษณะของหน่วยงานท้องถิ่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองของท้องถิ่นนั้น ตลอดจนประโยชน์ที่รัฐควรจะให้กับหน่วยงานระดับล่าง ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการที่จะสร้างความเต็มใจให้หน่วยงานระดับล่างรับนโยบายไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การยอมรับโครงการของหน่วยงานระดับล่างยังไม่สามารถประกันได้ว่านโยบายนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ การยอมรับอย่างเดียวยังอาจจะไม่เพียงพอ ถ้าหากหน่วยงานระดับล่างขาดความร่วมมือร่วมใจ ถึงแม้ส่วนกลางจะมีอำนาจในการควบคุมและตรวจสอบ แต่อำนาจดังกล่าวถือได้ว่ามีอิทธิพลโดยอ้อมเท่านั้น

2.2.2.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค (Micro Implementation)

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาคเริ่มต้นจากการที่หน่วยงานระดับล่างรับนโยบาย แผนงาน หรือโครงการมาจากเบื้องบน แล้วนำนโยบายแผนงานหรือโครงการนั้นมาปรับเปลี่ยนให้เป็นแนวทางการปฏิบัติงาน โดยจะต้องอาศัยพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานในแต่ละหน่วยงานเดิมก่อน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำได้ยาก เพราะในความเป็นจริงแล้วเมื่อหน่วยงานได้รับนโยบายใด ๆ มาแล้วก็จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานโดยอัตโนมัติ ซึ่งสิ่งนี้เป็นปัญหาที่สำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค นอกจากนี้ การนำนโยบายหรือโครงการดังกล่าวมาปฏิบัติให้บรรลุผลนั้นจะต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การประสานประโยชน์ระหว่างหน่วยงานเจ้าของโครงการนั้นกับองค์กรระดับล่างที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงาน ซึ่งเรียกว่า "การปรับตัวเข้าหากันและกัน" (mutual adaptation)

การนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับจุลภาค จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนของการระดมพลัง (mobilization) ขั้นตอนการปฏิบัติ (deliverer implementation) และขั้นตอนในการสร้างความเป็นปึกแผ่น (institutionalization) หรือความต่อเนื่อง (continuation) ในองค์กร

(1) ขั้นตอนการระดมพลัง

ในขั้นตอนนี้ หน่วยงานในระดับล่างจะต้องดำเนินการใน 2 กิจกรรม คือ การพิจารณารับนโยบาย และการแสวงหาความสนับสนุน ในกิจกรรมแรก หน่วยงานในระดับล่างจะพิจารณาว่านโยบายจากส่วนกลางมีความเหมาะสม มีความสำคัญเร่งด่วน ตรงตามเป้าหมายของหน่วยงาน และสามารถสนองตอบความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่เพียงใด การตัดสินใจดังกล่าว ถือเป็นจุดสำคัญในการชี้ชะตาหรืออนาคตของนโยบาย หากหน่วยงานในระดับล่างเห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่มีความสำคัญ ไม่เกี่ยวกับหน้าที่หลักของหน่วยงาน ความผูกพันของหน่วยงานในระดับล่างที่มีต่อนโยบายนั้นก็จะไม่มี

(2) ขั้นตอนการปฏิบัติ

ขั้นตอนนี้ครอบคลุมถึงกระบวนการในการปรับเปลี่ยนนโยบายหรือโครงการที่ได้มีการยอมรับแล้วออกมาในรูปของการปฏิบัติจริง ในขั้นนี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติโดยตรง ซึ่งในบางกรณี ผู้ปฏิบัติอาจทำการตัดสินใจ หรือกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานประจำขึ้น หรืออาจนำเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้ามาใช้เพื่อทำให้เกิดการปฏิบัติงานภายใต้แรงกดดันของการทำงานหรือความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติในระดับล่างจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติแต่ละบุคคล ลักษณะของการปฏิบัติหรือการให้บริการจึงไม่มีทางที่จะทำให้เป็นแบบฉบับเดียวกันได้ โดยเฉพาะในนโยบายด้านการบริการสังคมผู้ปฏิบัติจะต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้รับบริการโดยตรงด้วยแล้ว ผู้ปฏิบัติย่อมจะมีดุลยพินิจในการบริหารอย่างมากจนผู้บังคับบัญชาไม่สามารถทำการควบคุมได้

(3) ขั้นการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือความต่อเนื่อง

ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ในระยะยาวของนโยบายใดก็ตามจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากนโยบายนั้นไม่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (continuation) โดยผู้ปฏิบัติ ถึงแม้ว่าระยะเวลาของนโยบายนั้นได้สิ้นสุดแล้ว แต่ก็ยังมีการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อไป การที่จะให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนี้หมายความว่านโยบายนั้นจะต้องถูกปรับเปลี่ยนและได้รับการยอมรับเป็นหน้าที่ประจำวัน (routinization) ของผู้ปฏิบัติด้วย ขั้นตอนนี้จึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากอีกขั้นตอนหนึ่งเนื่องจากมีนโยบายเป็นจำนวนมากที่หน่วยปฏิบัติในระดับล่างมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติ แต่ในช่วงระยะเวลาอันสั้น ในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลให้เลิกให้ความสนใจหรือเลิกให้งบประมาณหน่วยงานระดับล่างก็มักจะเลิกปฏิบัติตามนโยบายนั้น

2.2.3 ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วรเดช จันทรศร (2552) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า นโยบายส่วนใหญ่จะต้องอาศัยองค์การ หน่วยงาน หรือบุคคลในระดับต่าง ๆ ในการทำหน้าที่ดำเนินนโยบายเพื่อให้นโยบายนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติมีความคาดหวังและมีเป้าหมายที่แตกต่างกันไป แต่จำเป็นที่จะต้องเข้ามาปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับใดระดับหนึ่ง องค์การและผู้เกี่ยวข้องต่างก็มีบทบาทและอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากหรือน้อยต่างกันไป แต่ไม่มีใครที่จะสามารถควบคุมผลหรือทิศทางของการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ด้วยตัวเองทั้งหมด บทบาทขององค์การและผู้ที่เกี่ยวข้องมีผลต่อการผลักดันให้นโยบายนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ องค์การและผู้เกี่ยวข้องในการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็นหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการเมือง ระบบราชการ ข้าราชการ ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับประโยชน์จากนโยบาย

(1) ฝ่ายการเมือง

ฝ่ายการเมือง ครอบคลุมถึงรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เป็นผู้มีความสำคัญในการกำหนดขอบเขตในการนำนโยบายไปปฏิบัติของระบบราชการ การกำหนดขอบเขตอาจทำได้โดยการออกกฎหมาย หรือกำหนดขึ้นเป็นมติคณะรัฐมนตรี การออกกฎกระทรวง ตลอดจนการวางระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นแนวทางไปปฏิบัติ ในอีกนัยหนึ่งสองสถาบันนี้ถือได้ว่าเป็นฝ่ายที่ริเริ่มกำหนดหรือเสนอนโยบาย จัดสรรงบประมาณ หรือรับข้อเรียกร้องปัญหาจากกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มการเมืองหรือประชาชนโดยทั่วไป มาแปลงเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติโดยปกติทั้งสองสถาบันนี้มักจะไม่ให้ความสนใจหรือเข้าไปมีส่วนในการกำหนดรายละเอียดของกระบวนการในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่จะเข้าไปพิจารณาเลือกหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

นอกจากนี้ ฝ่ายการเมืองอาจเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการพิจารณาปรับปรุงนโยบาย ซึ่งในประเด็นนี้ ฝ่ายการเมืองจะเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์กับทางหน่วยราชการทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ในทางกลับกัน หน่วยราชการที่รับผิดชอบก็จะพยายามชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติตามนโยบายนั้นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีความสำเร็จเกิดขึ้นในระดับใดระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อแสวงหาความสนับสนุนในการดำเนินงานต่อไปสำหรับในประเทศไทย ฝ่ายการเมืองที่มีบทบาทมากที่สุด ได้แก่ คณะรัฐมนตรี นโยบายส่วนมากมักจะได้รับการริเริ่มผ่านทางเจ้ากระทรวงไปสู่คณะรัฐมนตรี หรือริเริ่มโดยนายกรัฐมนตรีโดยตรง และถูกกำหนดโดยมติคณะรัฐมนตรี การมอบหมายให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติมักจะเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของกระทรวงที่เกี่ยวข้องบางนโยบาย เช่น นโยบายยกระดับราคาข้าวเปลือก ผู้ที่เกี่ยวข้องจะมีหลายกระทรวง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น ขอบข่ายของการนำนโยบายไปปฏิบัติก็จะมีแบ่งแยกกันโดยเฉพาะตามหน้าที่ของกระทรวงเหล่านั้น

โดยสรุปแล้ว ฝ่ายการเมืองมีส่วนสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสำเร็จ โดยหากนโยบายใดได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากฝ่ายการเมืองแล้ว มักมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่ไม่ได้รับการสนับสนุน ทั้งนี้จะต้องพิจารณาปัจจัยประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย

(2) หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในระบบราชการ

หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในระบบราชการ ถือได้ว่าเป็นองค์การที่สำคัญที่สุดทั้งในกระบวนการของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในขั้นการกำหนดนโยบายหน่วยงานของรัฐในระบบราชการมีบทบาทในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย เพราะหน่วยงานของรัฐเป็นทั้งผู้เก็บรวบรวม วิเคราะห์ และป้อนข้อมูลไปให้ฝ่ายการเมือง ในประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป โดยเฉพาะประเทศไทย หน่วยงานของรัฐในระบบราชการจะเป็นผู้ครอบงำระบบการเมืองอย่างเห็นได้

ชัด เนื่องจากฝ่ายการเมืองไม่มีสมรรถนะเพียงพอในการหาข้อมูลหรือปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตามฝ่ายการเมืองอาจทำการกำหนดนโยบายขึ้นใหม่ทั้งหมดซึ่งต่างจากเรื่องที่หน่วยงานของรัฐเคยทำอยู่ก็เป็นได้ แต่ก็เป็นที่เกิดขึ้นน้อยมาก

ในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานของรัฐในระบบราชการมีความสำคัญมากเพราะมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเอกชนก็คือการไม่มีคู่แข่งชั้นที่มากเมื่อเทียบกับภาคเอกชน และการขาดทุนก็ไม่ได้เป็นปัญหาที่จะนำไปสู่จุดจบของหน่วยงานราชการเหมือนกับหน่วยงานภาคเอกชน การเป็นผู้รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานของรัฐ

(3) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ความเกี่ยวข้องของข้าราชการในการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจแบ่งได้เป็นหลายระดับ เช่น ในฐานะผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน ในฐานะผู้บริหารโครงการ และในฐานะผู้ให้บริการตามโครงการ บุคคลเหล่านี้ต่างก็มีแรงจูงใจ (incentives) เป้าหมาย (goals) และค่านิยม (values) ที่แตกต่างกัน ความแตกต่างเหล่านี้ อาจจะเป็นที่มาของพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันในด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานจะมีความสำคัญอย่างมากในด้านการสนับสนุนนโยบายนั้น ๆ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานจึงถือว่ามีส่วนสำคัญในการทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบอุปสรรคหรือความราบรื่นเพียงใดในระดับหนึ่ง ผู้บริหารโครงการเป็นผู้แปลงการสนับสนุนหรือเจตนาของผู้บริหารระดับสูงให้ผู้นำของข้าราชการที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานดำเนินงานตามโครงการซึ่งถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติในภาพที่เป็นจริงข้าราชการในระดับล่างที่เป็นผู้ให้บริการหรือดำเนินงานถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะข้าราชการดังกล่าวเป็นผู้ปฏิบัติที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับประชาชนผู้รับบริการ ข้าราชการในระดับล่างเหล่านี้จะมีอิสระในการใช้วิจารณญาณ (discretion) ในการตัดสินใจอย่างมาก โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่อาจจะควบคุมได้ ข้าราชการเหล่านี้จะเป็นผู้แปลหรือตีความ (interpret) นโยบายมาเป็นแนวทางปฏิบัติงานด้วยตนเอง หากนโยบายขาดความชัดเจนก็จะเกิดปัญหาในการนำไปปฏิบัติตามมา หรือในกรณีที่นโยบายหรือโครงการนั้น ๆ ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติหน้าที่ประจำวันของข้าราชการเหล่านี้ อาจทำให้ข้าราชการไม่ยอมรับหรือหาทางหลีกเลี่ยงเพิกเฉยหรือตีความนโยบายนั้นเสียใหม่ก็ได้ กล่าวโดยสรุปแล้ว ข้าราชการในระดับล่างเหล่านี้เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นอย่างมาก การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติในระยะหลังจึงได้หันมาเพิ่มความสนใจที่พฤติกรรมของข้าราชการระดับล่างและปฏิสัมพันธ์ของข้าราชการดังกล่าวมากขึ้น

(4) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย

ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ (clients) ผู้ได้รับประโยชน์ (beneficiaries) หรือผู้เสียประโยชน์ ในที่นี้หมายรวมถึงทั้งแง่ของบุคคล (individuals) กลุ่ม (groups) หน่วยงานภาคเอกชน (private sector) และภาคหน่วยงานที่ไม่ได้มุ่งหากำไร (non-profit sector) ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้รับบริการหรือผู้ได้รับประโยชน์ ในฐานะที่เป็นบุคคล (หมายถึงประชาชนทั่วไปมิใช่ผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลสำคัญ) จะเป็นผู้ที่ติดต่อกับข้าราชการในระดับล่างโดยตรง หากบุคคลดังกล่าวขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม บทบาทที่จะมีอิทธิพลในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีค่อนข้างน้อย และยากที่จะได้รับความสนใจจากฝ่ายการเมืองหรือระบบราชการ อย่างไรก็ตาม หากผู้รับบริการหรือผู้รับประโยชน์มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ บทบาทของกลุ่มที่จะส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะมีมากขึ้น

2.2.4 ตัวแบบและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วเรช จันทรศร (2552) ได้เสนอตัวแบบทางทฤษฎีของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 6 ตัวแบบ ได้แก่

(1) ตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผล (Rational Model)

กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติของตัวแบบที่ยึดหลักเหตุผลจะเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจว่าอะไรคือเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถกำหนดภารกิจมอบหมายงานหรือกำหนดความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้การประสานการปฏิบัติงานเป็นไปโดยราบรื่น นอกจากนี้ การกำหนดมาตรฐานในการทำงานยังอำนวยความสะดวกให้เกิดระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ เป็นภาระง่ายที่ผู้บริหารนโยบายสามารถควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายได้อย่างตลอดเวลาและต่อเนื่อง ในประเด็นสุดท้าย ระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และการมีมาตรฐานในการทำงานที่เด่นชัดย่อมส่งผลให้การใช้ระบบการให้คุณให้โทษเป็นไปอย่างเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น และการสร้างความเป็นธรรมในระบบจะช่วยเสริมสร้างให้มาตรฐานในการปฏิบัติงานสูงขึ้นอีกด้วย

(2) ตัวแบบทางด้านการจัดการ (Management Model)

ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model) ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีองค์การ เน้นให้ความสนใจไปที่สมรรถนะขององค์การเพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ในลักษณะนี้นโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ องค์การยังต้องมีการวางแผน

เตรียมการ หรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ ตัวแบบนี้จึงเป็นความพยายามที่จะศึกษาหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการแก้ที่ตัวองค์กร

(3) ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร (Organization Development Model)

ตัวแบบนี้เน้นศึกษาปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแง่ของการสร้างความผูกพันและการยอมรับ เพื่อมุ่งสนองตอบความต้องการทางจิตวิทยาและทางสังคมของมนุษย์ ความสนใจในลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องของการนำตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร (Organization Development Model) มาประยุกต์โดยตรง ตัวแบบนี้จึงเน้นที่การมีส่วนร่วม (participation) ขององค์กรเป็นสำคัญ

(4) ตัวแบบทางด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Processes Model)

ในองค์กรตัวแบบนี้เชื่อว่าอำนาจขององค์กรไม่ได้อยู่ที่ตำแหน่งทางรูปนัย (formal positions) แต่มีอยู่กระจัดกระจายในองค์กร หมายความว่า สมาชิกขององค์กรทุกคนมีอำนาจในแง่ของการใช้วิจารณญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการที่มีหน้าที่ต้องติดต่อและให้บริการประชาชน (street-level bureaucrats) โดยที่ผู้บังคับบัญชาไม่อาจจะควบคุมได้ การยึดเหนี่ยวนโยบายใหม่ ๆ ที่จะไปมีผลกระทบหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของข้าราชการเหล่านี้มักจะไร้ผล นอกเสียจากข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติจะยอมรับหรือปรับนโยบาย แนวทางการปฏิบัติเหล่านั้นเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ประจำวันเอง โดยนัยนี้ ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ แต่เกิดจากผู้กำหนดนโยบายหรือผู้บริหารนโยบายที่ไม่เข้าใจว่าสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติเกิดขึ้นในลักษณะใดมากกว่า

(5) ตัวแบบทางการเมือง (Political Model)

ตัวแบบทางการเมือง (Political Model) เชื่อว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากความสามารถของผู้เล่น (Players) หรือบุคคลที่เป็นตัวแทนองค์กร กลุ่ม หรือสถาบัน และความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์กร ตัวแบบนี้เห็นว่าการสร้างการยอมรับ (consensus) และการมีส่วนร่วม (participation) เป็นสิ่งที่ยากที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ความขัดแย้ง (conflict) เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้ในองค์กรและในระบบสังคมทั่วไป การหวังที่จะให้ทุกฝ่ายเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายจึงเป็นสิ่งที่ยาก เพราะนโยบายคือการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ซึ่งย่อมจะมีทั้งผู้ได้ประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกฝ่ายจะต้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเองก่อนเป็นเบื้องแรก ดังนั้น การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นเรื่องของการเผชิญหน้า การบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาผู้สนับสนุนหรือการยอมรับ การโฆษณาชวนเชื่อ การรู้จักสร้างเงื่อนไขและหาข้อต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรทั้งระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความเป็นไปได้ของการสร้างความสำเร็จ

ในการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยส่วนหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการเจรจา สถานะของอำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่ของหน่วยงานในฐานะที่จะใช้เป็นเครื่องมือต่อรองของบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร (players)

(6) ตัวแบบเชิงบูรณาการ (Integrative Model)

ตัวแบบเชิงบูรณาการ เป็นตัวแบบที่รวบรวมแนวคิดของทั้ง 5 ตัวแบบมาไว้ โดยมุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติที่หนึ่ง เป็นการวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบายจากผลผลิต ผลลัพธ์ และผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น มิติที่สองเป็นการวัดถึงผลกระทบของนโยบาย และมิติที่สาม เป็นการวัดว่าผลของนโยบายนั้นสามารถส่งประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวมได้หรือไม่ ส่วนตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณานั้นมาจาก 4 ปัจจัยด้วยกัน คือ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก

2.2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ สามารถอธิบายได้จากตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation mode) จากแนวคิดดังนี้

แนวคิดตัวแบบของ Donald Van Meter and Carl E. Van Horn

(พิทยา บวรวัฒนา, 2550) ได้เสนอตัวแบบเชิงระบบสำหรับการศึกษาปัญหา ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ กระบวนการสื่อความหมาย สมรรถนะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และความร่วมมือสนับสนุนของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีปัจจัยดังนี้

- **มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย** (policy standard and objectives) คือนโยบายต้องมีวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อใช้ในการกำหนดมาตรฐานของนโยบาย การวางแผนการทำงาน การประเมินผลนโยบาย และต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับความเป็นจริงการปฏิบัติงาน

- **ทรัพยากรของนโยบาย** (policy resources) คือ งบประมาณที่ได้รับจากนโยบายเพื่อให้ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติใช้ในการปฏิบัติงานตามนโยบายตามที่ได้กำหนดไว้

การสื่อสารระหว่างองค์กรและการบังคับให้เป็นไปตามนโยบาย (interorganizational communication and enforcement activities) คือ การสื่อสารระหว่างหน่วยงานด้วยความเข้าใจ ชัดเจน เพื่อให้สามารถบังคับใช้นโยบายให้เป็นไปตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในทุกๆระดับของนโยบายได้

- ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ (characteristics of implement in agencies) คือ ลักษณะของหน่วยงานประกอบด้วยโครงสร้างลำดับชั้นของการบังคับบัญชา และรูปแบบการสั่งการ อำนาจกลไกและการประสานงานตามโครงสร้าง ทั้งในระดับชั้นเดียวกัน ต่างระดับชั้น

- เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (economic, social, and political condition) คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกนโยบายที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- ท่าทีของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (disposition the implementers) คือ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ หรือตัวผู้ปฏิบัติใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การรับรู้และความเข้าใจของผู้ที่ปฏิบัติ ที่มีต่อนโยบายทิศทางใน 2) การตอบสนองต่อนโยบายของผู้ที่ปฏิบัติ 3) ระดับการยอมรับในตัวนโยบายของผู้ที่ปฏิบัติ

ศุภชัย ยาวะประภาส ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้ (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552)

- **ลักษณะของนโยบาย** เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายนั้น ๆ ซึ่งลักษณะที่กล่าวนั้น ได้แก่

(1) ประเภทของนโยบาย โดยแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 101-102) เสนอความเห็นไว้ว่า ความสำเร็จของนโยบายหรือความล้มเหลวของนโยบายจะขึ้นอยู่กับประเภทของนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายจะประสบความสำเร็จมากที่สุดเมื่อนโยบายนั้นมีการเรียกร้องทำให้เปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด และมีความเห็นพร้อมกันในวัตถุประสงค์ ถ้านโยบายมีการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายมากและมีความเห็นพร้อมกันในวัตถุประสงค์น้อยก็ส่งผลให้ออกัสที่นโยบายนั้นจะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติมีน้อยลงไปด้วย นอกจากนี้ แมซมานเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1980 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 102) ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า นโยบายที่มุ่งหวังให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักก็จะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก

(2) ผลประโยชน์สัมพันธ์ของนโยบายนั้น ๆ โดยแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 102) กล่าวว่า ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายอีกปัจจัยคือผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่นโยบายนั้นจะผลักดันให้เกิดขึ้นมา

(3) ความสอดคล้องกับค่านิยมที่มีอยู่ คือ ประสพการณ์ที่ผ่านมาและความต้องการของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้น ซึ่ง วูล์วริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย

ยวาระประภาช, 2552 : 103) กล่าวว่า นโยบายจะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างนโยบายนั้นกับค่านิยมที่มีอยู่ ประสบการณ์ที่ผ่านมาและความต้องการของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นเป็นสำคัญ

(4) ความเป็นไปได้ในการทดลองปฏิบัติ วูล์ฟริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 103) ได้เสนอว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายนั้นขึ้นอยู่กับว่านโยบายนั้นสามารถนำมาทดลองปฏิบัติในลักษณะของโครงการทดลองได้หรือไม่ โดยนโยบายที่สามารถนำมาทดลองปฏิบัติก่อนได้ จะมีโอกาสสำเร็จมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถนำมาทดลองปฏิบัติในลักษณะของโครงการทดลองได้

(5) ความเห็นผลได้ของนโยบายนั้น วูล์ฟริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 103) ยืนยันว่านโยบายที่สามารถส่งผลที่เห็นได้ชัดเจนจะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายที่ไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลที่ชัดเจน

(6) คุณภาพของการส่งข้อมูลย้อนกลับ กล่าวคือ การควบคุมดูแลและประเมินผลนโยบายอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของนโยบาย

- **วัตถุประสงค์ของนโยบาย** การจะแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของนโยบายนั้น ลักษณะต่าง ๆ ต่อไปนี้ล้วนมีผลต่อความสำเร็จของนโยบาย

(1) ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ แมชมาเนียน และเซบาร์เทียร์ (Mazmanian and Sabatier, 1980 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 104) ได้ให้ความเห็นว่า การที่นโยบายจะได้รับการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น ๆ ด้วย

(2) ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ แมชมาเนียน และเซบาร์เทียร์ (Mazmanian and Sabatier, 1980 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 104) โดยวัตถุประสงค์ของนโยบายนอกจากจะต้องกระจ่างชัดเจนแล้วยังจะต้องสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกัน

(3) ความยากง่ายในการรับรู้วัตถุประสงค์ โดยเอดเวิร์ดส (George C. Edwards, 1979 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 105) มีความคิดเห็นมาก่อนที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ โดยผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องรับรู้ว่ามีนโยบายออกมาใช้แล้ว และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ว่านโยบายนั้นมีวัตถุประสงค์อะไร

(4) ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย วูล์ฟริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 105) กล่าวว่า ความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับว่านโยบายนั้นแสดงให้เห็นได้ว่าอะไรคือดัชนีที่จะชี้วัดว่านโยบายนั้นประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ แวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยวาระประภาช, 2552 : 105) ก็ได้ให้

ความเห็นแย้งในจุดนี้เช่นกันว่าการศึกษาการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายนั้น เราจะต้องรู้ถึงดัชนีที่ใช้วัดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบายนั้น

(5) ความเที่ยงตรงของข่าวสารที่มีไปยังผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเอ็ดเวิร์ดส (George C. Edwards, 1979 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 106) กล่าวว่า ถ้าคำสั่ง ข่าวสาร หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้กำหนดนโยบายมีถึงผู้นำนโยบายไปปฏิบัติยิ่งมีความชัดเจนเท่าไร โอกาสที่นโยบายนั้นจะประสบความสำเร็จนั้นก็จะมีมากขึ้นไปด้วย เช่นเดียวกับแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 106) ก็กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า ถ้าแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันในการแปลความของวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานต่าง ๆ ของนโยบาย หรือถ้าแหล่งข้อมูลเดียวกันมีความขัดแย้งกันเอง ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติก็จะพบว่า การปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้นมีความยากลำบาก

- **ความเป็นไปได้ทางการเมือง** คือ ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายอาจจะก่อให้เกิดปัญหาที่ไม่ควรจะมีมองข้าม ตัวแปรนี้มีส่วนในการส่งผลกระทบต่อความเป็นไปได้ทางการเมืองในนโยบายนั้น

(1) การเจรจาระหว่างรัฐบาลกับเอกชน ซึ่งวูลด์ริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 106) แสดงความเห็นไว้ว่า ความสำเร็จของนโยบายจะขึ้นอยู่กับระดับของการสนับสนุนหรือคัดค้านของกลุ่มธุรกิจเอกชนที่มีต่อนโยบายนั้น ๆ

(2) ความสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแมชมาเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 107) ให้ความเห็นไว้ว่า นโยบายที่ขาดการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลสำคัญในวงการบริหารหรือรัฐสภาจะมีโอกาสอย่างมากที่จะถูกโจมตีจากหลายฝ่ายเมื่อมีการเสนอเข้ามาในกระบวนการนิติบัญญัติ และนโยบายนั้นมักจะถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้แตกต่าไปจากจุดมุ่งหมายเดิมจนบางครั้งทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

(3) ผลกระทบจากนโยบายที่มีต่อกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพล กล่าวคือ นโยบายที่กลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพลเล็งเห็นว่าจะส่งผลกระทบในทางลบต่อกลุ่มตนก็จะทำให้นโยบายประสบปัญหาในการนำไปปฏิบัติ เนื่องจากกลุ่มอิทธิพลดังกล่าวจะใช้อิทธิพลทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเพื่อยับยั้งการปฏิบัตินโยบายดังกล่าว

(4) ความสนับสนุนจากชนชั้นนำ ซึ่งแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 108) กล่าวว่า ความสำเร็จของนโยบายใด ๆ จะดูได้จากทรศนะของชนชั้นนำว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายนั้น

(5) การสนับสนุนจากสื่อมวลชน โดยแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 108) กล่าวว่า การสนับสนุนจาก

สื่อมวลชนตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันให้นโยบายนั้นประสบความสำเร็จ นโยบายที่ขาดการสนับสนุนจากสื่อมวลชนหรือประชาชนโดยทั่วไปมักจะประสบปัญหาอย่างมาก

(6) การสนับสนุนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น การปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายจะขึ้นอยู่กับการกับการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิออกเสียงการเลือกตั้งว่าชอบหรือไม่ชอบนโยบายนั้น

- **ความเป็นไปได้ทางเทคนิคหรือทฤษฎี** คือ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมักจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมักจะส่งผลสำคัญต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายต่าง ๆ โดยมีปัจจัย ดังนี้

(1) การร่างนโยบาย กล่าวคือ นโยบายที่มีลักษณะไม่ยากยากซับซ้อน และมีผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการไม่มากนัก จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมากกว่าการมีโครงสร้างที่ซับซ้อน หรือมีผู้คนและหน่วยงานมาเกี่ยวข้องจำนวนมาก

(2) ข้อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเอ็ดเวิร์ดส (George C. Edwards, 1980 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 109-110) ได้เสนอความเห็นว่าการมีวิธีปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน (Standard Operating Procedures) จะช่วยประหยัดเวลาในการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย การมีวิธีดังกล่าวจะช่วยในการตัดสินใจในเรื่องที่ทำอยู่เป็นประจำสามารถทำได้โดยไม่เสียเวลา การมีวิธีดังกล่าวนี้จะเป็นตัวถ่วงอย่างสำคัญ ถ้าการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายต้องอาศัยวิธีการหรือกระบวนการบางอย่างที่แตกต่างจากกรรมวิธีที่ปฏิบัติการอยู่

(3) ทฤษฎีที่เชื่อถือได้ เพรสแมน และวิดดาฟสกี (Pressman and Widavsky, 1979 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 110) ทฤษฎีที่เชื่อถือได้ก็เปรียบเสมือนแผนที่ที่ดี การเดินทางจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งจะมีปัญหาหากปราศจากแผนที่ที่ดี นโยบายจึงเปรียบเสมือนสมมติฐานว่าถ้ามี ก และ ข จะเกิด ค สมมติฐานดังกล่าวควรตั้งอยู่บนทฤษฎีที่เชื่อถือได้

(4) ลักษณะของเทคโนโลยีว่าสอดคล้องกับสถานการณ์หรือไม่

- **ความเพียงพอของทรัพยากร** โดยเอ็ดเวิร์ดส (George C. Edwards, 1980 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 111) ยืนยันว่านโยบายที่จะประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทรัพยากรทั้งทางด้านการเงินและกำลังคนอย่างเต็มที่ มิฉะนั้นนโยบายนั้นจะปรากฏอยู่เพียงบนหน้ากระดาษเท่านั้น ปัจจัยทางด้านทรัพยากรต่อไปนี้เป็นปัจจัยที่ควรคำนึงถึงอย่างมาก

(1) ความสนับสนุนทางการเงินนั้น แมซมานเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 111) กล่าวว่า

นโยบายจะประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติได้ต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอ และการขาดแคลนด้านการเงินมักจะถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างเสมอเมื่อการปฏิบัติตามนโยบายมีปัญหา

(2) กำลังและคุณภาพของบุคลากร โดยเอ็ดเวิร์ดส์ (George C. Edwards, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 112) ยืนยันว่าจำนวนบุคลากรที่จะนำเอานโยบายไปปฏิบัตินั้นตามปกตินั้นตามปกติมักจะมีน้อยกว่าจำนวนที่ต้องการสำหรับการปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ ผลของการขาดแคลนกำลังคนดังกล่าวจะมีส่วนโดยตรงต่อความไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย นอกจากปัญหาด้านปริมาณกำลังคนแล้ว ปัญหาในด้านคุณภาพของบุคลากรยังเป็นปัญหาที่สำคัญ ยิ่งนโยบายเกี่ยวข้องกับปัญหาทางเทคนิคมากเท่าใด ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านในด้านนั้น ๆ ยิ่งมาจำนวนคนเหล่านี้มากขึ้น

(3) ปัจจัยทางด้านการบริหาร ทางเอ็ดเวิร์ดส์ (George C. Edwards, 1980 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 112) กล่าวว่า การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ทำการ เครื่องมือเครื่องใช้ ที่ดิน และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่น ๆ จะมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย เช่นเดียวกับการขาดแคลนกำลังคนและงบประมาณ

- **ลักษณะของหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติ** เป็นปัจจัยที่ส่งผลอย่างมากในการจะทำการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย ลักษณะต่อไปนี้เป็นลักษณะที่ควรให้ความสนใจ

(1) ประเภทของหน่วยงาน โดยที่แมชมาเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 113) กล่าวว่า นโยบายที่ประสบความสำเร็จนั้นมักจะเป็นนโยบายที่มอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้วและสนับสนุนนโยบายนั้น และเป็นหน่วยงานที่มีกำลังคนและทรัพยากรอื่น ๆ อยู่พร้อมแล้ว หรือไม่ก็ต้องเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่โดยแรงผลักดันของกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจอยู่ในขณะนั้น

(2) โครงสร้างและลำดับชั้นการบังคับบัญชา โดยระดับการบังคับบัญชา รวมทั้งจำนวนผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการควบคุมบังคับบัญชาเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย จำนวนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานระดับใหญ่มีระดับชั้นบังคับบัญชามากแต่มีผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย

(3) ความสามารถของผู้นำ การวิเคราะห์โครงการที่ประสบความสำเร็จพบว่า ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งซึ่งมีความสามารถในการระดมความสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ กับความสามารถในการสังเคราะห์เพื่อสร้างสิ่งใหม่ขึ้นมา

(4) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ซึ่งทางแวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 114) กล่าวว่า เน้นถึงสายใยสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยปฏิบัติตามนโยบายกับหน่วยงานที่กำหนดนโยบายยิ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีมากโอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จจะมีมาก

(5) ลำดับชั้นของการสื่อสารแบบเปิดนั้น แวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 114) เสนอว่า การสื่อสารแบบเปิดซึ่งรวมถึงการเปิดโอกาสให้มีการพูดคุยกับบุคคลภายนอก การเปิดโอกาสให้มีการสร้างสายใยแห่งความสัมพันธ์ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน และอื่น ๆ จะมีส่วนที่สำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบาย

- **ทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ** คือ นโยบายหลายเรื่องจัดอยู่ในส่วนที่ผู้ปฏิบัติไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง นโยบายเหล่านี้อาจจะนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังไม่บิดพลิ้ว ซึ่งจะตรงข้ามกับนโยบายที่ขัดกับความรู้สึกพื้นฐานและผลประโยชน์ของผู้ปฏิบัติอันจะทำให้ผู้ปฏิบัติไม่เต็มใจและอาจบิดเบือนให้เป็นไปในแนวทางที่พวกเขาต้องการ ลักษณะต่อไปนี้นั้นอาจส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายได้

(1) ทัศนคติที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย แวนมิเตอร์และแวนฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 115) ให้การยืนยันว่าความเข้าใจของผู้ปฏิบัติที่มีต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ทิศทางของทัศนคติที่มีต่อนโยบายตลอดจนความผูกพันที่มีต่อนโยบายมีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายที่ผู้นำปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติด้วยดี ต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจ เห็นด้วย และมีความความรู้สึกผูกพัน

(2) ผลกระทบที่จะมีต่อพฤติกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านวูล์ริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 115) กล่าวว่า ขอบเขตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติที่นั้นสำคัญมาก เพราะวอนโยบายที่มีผลให้ผู้ปฏิบัติต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปจากแนวทางเดิมที่ถือปฏิบัติมายาวนานนั้นมักจะประสบความสำเร็จสูง ส่วนนโยบายที่ไม่กระทบกับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติก็จะมีโอกาสสำเร็จสูง

(3) ความขัดแย้งที่มีต่อค่านิยมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ วูล์ริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 115) ได้เน้นย้ำว่า ความขัดแย้งเนื่องจากค่านิยมของผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนโยบายจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย ถ้าผู้นำนโยบายไปปฏิบัติเพียงแต่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายเท่านั้นก็จะนำไปสู่การเพิกเฉยละเลยไม่ปฏิบัติตามนโยบาย หรือเลือกปฏิบัติเฉพาะส่วนที่ไม่ขัดกับคุณค่าที่ตนเองยึดถือ ซึ่งในที่สุดจะทำให้ล้มเหลว

(4) ผลกระทบที่มีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรี และผลประโยชน์ของผู้นำนโยบาย ไปปฏิบัติ ทางด้านวูล์ฟริจซ์ (Woolwich, 1982 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 116) กล่าวว่า ผลกระทบที่นโยบายจะมีต่องาน อำนาจ ศักดิ์ศรี หรือผลประโยชน์ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของนโยบายนั้น ๆ การมอบหมายนโยบายให้กับผู้ที่มีความเห็น หรือผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับนโยบายนั้น ๆ ก็เท่ากับเป็นการเรียกร้องหาความยุ่งยาก เนื่องจาก ผู้กำหนดนโยบายจะต้องแสวงหาวิธีมาควบคุมพฤติกรรมของเหล่าผู้ที่ไม่เห็นด้วย

- ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่าง ๆ ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

(1) จำนวนหน่วยงานที่ต้องนำนโยบายไปปฏิบัติ แมซมานเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 116-117) กล่าวว่า สาเหตุที่นโยบายของรัฐบาลกลางในสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จน้อยกว่านโยบายของรัฐบาลท้องถิ่นเนื่องจากว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานในระดับรัฐบาลกลางมักจะมีมากกว่า รัฐบาลท้องถิ่น บุคลากรที่เกี่ยวข้องก็มีจำนวนที่มากกว่าด้วย

(2) จำนวนจุดตัดสินใจ แมซมานเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 117) กล่าวว่า จำนวนจุดตัดสินใจ (Clearance Point) ของนโยบายต่าง ๆ จะมีมากน้อยต่างกัน ยังมีจำนวนจุดตัดสินใจมากเท่าไรหรือ ความล่าช้าในการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายก็จะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

(3) ความสัมพันธ์ดั้งเดิม โดยลักษณะความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่างหน่วยงานที่ รวมกันปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายจะมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบายนั้น

(4) การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบน แมซมานเนียน และเซบาร์ทีเยร์ (Mazmanian and Sabatier, 1981 อ้างถึงใน ศุภชัย ยาวะประภาส, 2552 : 117-118) กล่าวว่า การแทรกแซงของหน่วยงานระดับบน จะมีผลอย่างมากต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย ถึงแม้จะมีจุดตัดสินใจไม่มาก มีลำดับชั้นการบังคับบัญชาน้อย นโยบายก็อาจจะประสบปัญหาได้หากถูก แทรกแซงจากหน่วยระดับบนมากเกินไปจนเกินไป

2.3 แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของประเทศไทยต่อการบริหารจัดการขยะ

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้จัดทำข้อเสนอ BCG in Action: The New Sustainable Growth Engine ขึ้นมา เพื่อผลักดัน BCG Model ให้ขับเคลื่อนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถขับเคลื่อนแนวทางได้ 4 ด้าน มีดังนี้ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562)

1) ด้านการผลิตภาคอุตสาหกรรม (Production)

การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทาน มีอายุการใช้งานนาน และสามารถนำมาซ่อมแซมหรือรีไซเคิลใหม่ได้ โดยระบบการผลิตควรมีการวางแผนทั้งการ

ออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Eco design) ในการนำเศษวัสดุหรือสินค้าที่ผ่านการใช้งาน นำมาผลิตหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่มีคุณภาพและมีมูลค่าสูงขึ้น โดยการให้การสนับสนุนกับการผลิตสินค้าฉลากเบอร์ 5 ฉลากเขียว โดยใช้หลักการ EPR (Extended Producer Responsibility) ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ

2) ด้านการใช้งานและบริโภค (Consumption)

กลไกด้านการขับเคลื่อนการใช้งานและบริโภคต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน ควรเน้นให้มีการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green Procurement) โดยการพัฒนาระบบบัญชีทั้งผลิตภัณฑ์ที่แสดงการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CO₂) หรือที่เรียกว่าคาร์บอนฟุตพริ้นท์ (Carbon Footprint) หรือการประเมินวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Life-cycle Assessment, LCA)

3) ด้านการจัดการขยะหรือของเสีย (Waste Management)

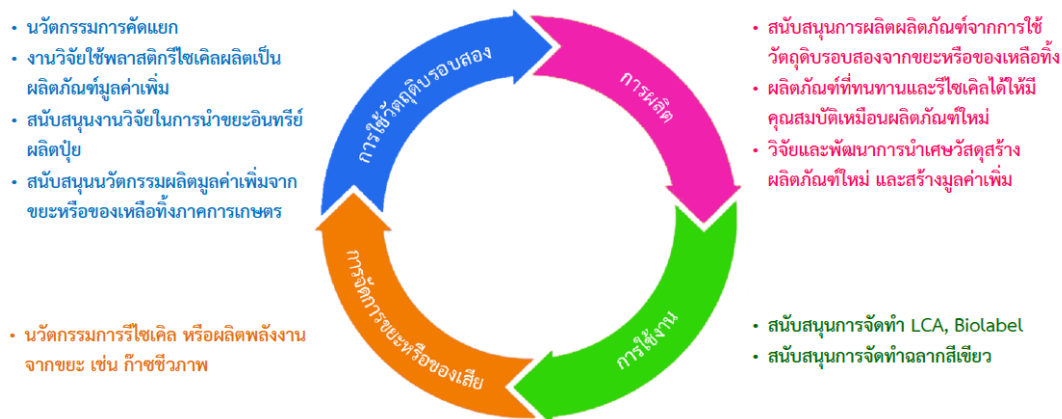
จากข้อมูลกรมควบคุมมลพิษปี 2561 พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยสูง 27.82 ล้านตัน แบ่งเป็นกำจัดอย่างถูกต้อง 10.88 ล้านตันต่อปี กำจัดไม่ถูกต้อง 7.36 ล้านตันต่อปี และนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 9.58 ล้านตันต่อปี โดยประเทศไทยได้ตั้งเป้าหมายในระยะยาว ด้วยการส่งเสริมให้มีการลงทุนในด้านการจัดการขยะ โดยปลดล็อกพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ การลดการกำจัดขยะด้วยวิธีฝังกลบ (Landfill) เช่น กรุงเทพฯ มีแผนกำจัดขยะมูลฝอยในระหว่างปี พ.ศ. 2558-2578 ให้ลดปริมาณขยะฝังกลบเหลือเพียงร้อยละ 38 ภายในปี พ.ศ. 2578 ส่งเสริมให้มีการรีไซเคิลทั้งขยะบ้านเรือนและบรรจุภัณฑ์ โดยการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการขยะ ส่งเสริมให้มีการรีไซเคิล โดยสร้างความตระหนักให้เกิดการคัดแยกโดยใช้หลักการ 3Rs หลีกเลี่ยงการจัดการขยะที่มีการใช้พลังงานเกินความจำเป็นซึ่งระบบการบริหารจัดการขยะจึงเป็นการสร้างความตระหนักให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อลดการผลิตขยะ เลิกการใช้วัสดุชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้ง และการใช้นวัตกรรมต่อการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี

4) ด้านการใช้วัตถุดิบรอบสอง (Secondary Raw Materials)

มาตรการด้านการจัดการขยะหรือของเสีย โดยการใช้นวัตกรรมเพื่อจัดการให้เกิดวัตถุดิบรอบสอง พบว่า ควรมีการพัฒนากฎหมาย ข้อบังคับด้านการจัดการขยะ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มาตรา 19 กำหนดให้มีการปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ง่ายต่อการนำกลับมาใช้ใหม่และเพิ่มสัดส่วนการใช้งานของวัสดุหรือชิ้นส่วนที่ได้จากการนำกลับมาใช้ใหม่ ด้วยกระบวนการรีไซเคิลโดยกำหนดเพิ่มการใช้วัสดุรีไซเคิล ภาครัฐได้มีการส่งเสริมการใช้งานและพัฒนาวัตถุดิบทดแทนที่ได้จากการรีไซเคิลจากขยะหรือของเสีย โดยกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) และควรจัดทำมาตรฐานการใช้วัตถุดิบรีไซเคิล และควบคุมการปนเปื้อนของ

สินค้ารีไซเคิล ประกาศเรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีการจัดภาชนะรองรับมูลฝอย เพื่อแยกประเภทมูลฝอย (ทั่วไป/อินทรีย์/รีไซเคิล/อันตราย) โดยกรมควบคุมมลพิษ

ภาพที่ 8 : วงจรมาตรการด้านการจัดการขยะหรือของเสีย

5) โมเดลการจัดการขยะชุมชนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดย BCG Model

ปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย (Municipal solid waste) นับเป็นปัญหาสำคัญตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยในปี 2561 พบว่า ทั่วประเทศ มีปริมาณ ถึง 27.8 ล้านตัน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียง 10.88 ล้านตัน (คิดเป็นร้อยละ 39) ที่เหลือเป็นการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ 7.36 ล้านตัน (ร้อยละ 27) โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกดองนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เพียง 9.58 ล้านตัน (คิดเป็นร้อยละ 34) จากข้อมูลกรมควบคุมมลพิษ ในปี 2558 พบว่า ทั่วประเทศมี สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยอยู่ทั้งหมด 2,490 แห่ง เป็นสถานที่ที่มีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกต้องทั้ง ในรูปแบบการเผา และการฝังกลบ อย่างปลอดภัยเพียง 466 แห่ง (คิดเป็นการกำจัดร้อยละ 19) และยังคงมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบไม่ถูกต้อง เช่น การเทกองกลางแจ้ง หรือการเผาในที่โล่ง เป็นต้น อยู่ถึง 2,024 แห่ง (คิดเป็นแนวทางการกำจัดร้อยละ 81) ในขณะที่พื้นที่เพื่อจัดการขยะยังคง เดิม โดยภาครัฐกำหนดนโยบายการลดจำนวนบ่อขยะลงเหลือ 300-400 แห่ง จาก 2,500 แห่ง จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยสะสมตกค้างเพิ่มขึ้นสูงอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็น ปัญหาขยะล้นเมือง ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อสุขอนามัยของประชาชน

โดยทั่วไปขยะชุมชน สามารถจำแนกตามองค์ประกอบ 4 ประเภท ได้แก่ ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไปร้อยละ 64, 30, 3 และ 3 ของปริมาณขยะทั้งหมด ตามลำดับ โดยขยะแต่ละประเภทจะต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการ อันประกอบไปด้วย 1) การลดและการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิด 2) การเก็บรวบรวม 3) การเก็บกัก

4) การขนส่ง 5) การแปรสภาพ 6) การกำจัดหรือทำลายด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ภายใต้หลักการการลดปริมาณขยะและการใช้ซ้ำ (Reduce and Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycling) การผลิตพลังงาน (Energy Recovery) และการกำจัดขั้นตอนสุดท้าย (Final Disposal) ในการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษชุมชนที่ผ่านมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดแนวทางการแก้ไขโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 5.1) ส่งเสริมและสนับสนุนระบบการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจรและระบบศูนย์รวม
- 5.2) สนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน โดยหลักการ 3Rs (Reduce Reuse and Recycle)
- 5.3) สร้างแรงจูงใจด้านรายได้ให้กับประชาชนในการร่วมกันคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน
- 5.4) ส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิล หรือการแปรรูปใช้ใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5.5) จัดทำระบบการเรียกคืนซากของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว
- 5.6) ให้องค์ความรู้และปลูกจิตสำนึกแก่ผู้ประกอบการที่นำเอาซากผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ มาฆ่าแผละเพื่อขาย
- 5.7) จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดให้มีระบบหรือสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย
- 5.8) ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพัฒนาพลังงานทางเลือกโดยสนับสนุนและสร้างมาตรการจูงใจเพื่อให้นโยบายการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน
- 5.9) กำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดการขยะมูลฝอย
- 5.10) เร่งรัดการออกกฎกระทรวงภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการกำจัดมูลฝอยเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมเพื่อให้มีรายได้เพียงพอในการเดินและบำรุงรักษาระบบอย่างต่อเนื่อง
- 5.11) สร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและความจำเป็นในการดำเนินการจัดให้มีระบบหรือสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย มูลฝอยติดเชื้อ และของเสียอันตรายชุมชน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการจัดการขยะเหลือศูนย์ (zero waste management)

ปัจจุบันพบว่าขยะพลาสติกมีมากถึง 1.93 ล้านตันต่อปีมีการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เพื่อเป็นวัตถุดิบรอบสองคิดเป็น 0.39 ล้านตัน/ปี จึงมีปริมาณขยะพลาสติกบางส่วนที่ไม่ได้นำกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นขยะพลาสติกหรือบรรจุภัณฑ์ที่มีการปนเปื้อนกับขยะอินทรีย์ จึงทำให้มี

ขยะพลาสติกบางส่วนอยู่ที่บ่อขยะและเกี่ยวเนื่องลงสู่แหล่งน้ำ ซึ่งหากมีแนวทางหรือนวัตกรรมการจัดการขยะพลาสติกส่วนนี้จะสามารถเพิ่มสัดส่วนการนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม จากความสำคัญของปัญหาขยะชุมชนที่มีปัญหาต่อการจัดการขยะตกค้างสะสมหรือขยะเก่าประมาณ 30 ล้านตัน โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย 11 จังหวัด กำจัดขยะเก่า 6 จังหวัด จาก 619 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อปท.) และนำร่องรูปแบบใหม่ 5 จังหวัด จาก 13 อปท. โดยแบ่งการจัดการเป็น 3 ขนาด คือ เล็ก-กลาง-ใหญ่ “ขนาดใหญ่” เมื่อขยะเกิน 100-300 ตันต่อวัน “ขนาดกลาง” ปริมาณขยะ 50-100 ตันต่อวัน และ “ขนาดเล็ก” ปริมาณน้อยกว่า 50 ตันต่อวัน เป็นต้น นอกจากนี้ การแบ่งขนาดของหน่วยงานท้องถิ่นจากจำนวนประชากรในรูปองค์การบริหารส่วนตำบลมากถึง 5,765 แห่ง แบ่งเป็นระดับท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่เพียง 42 แห่ง และขนาดกลาง 218 แห่ง และขนาดเล็ก 5,505 แห่ง

โดยทั่วไปแนวทางการกำจัดขยะชุมชนที่มีขนาดใหญ่ (ปริมาณขยะเกิน 100 ตันต่อวัน) มักต้องพึ่งพาการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ ด้วยวิธีการเผาไหม้เพื่อให้เกิดพลังงาน (Waste to Energy) ซึ่งเทคโนโลยีขั้นสูงมักต้องใช้งบประมาณในการลงทุนทั้งเครื่องจักรและบุคลากร ในขณะที่เทคโนโลยีต่อการจัดการขยะขนาดกลาง (ปริมาณขยะ 50-100 ตันต่อวัน) สามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีการคัดแยก เทคโนโลยีทางกลชีวภาพ และเทคโนโลยีผสมผสานเพื่อจัดการชุมชนเหล่านี้ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและผลิตพลังงานได้ (Waste to Energy and Waste to Value) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการจัดการขยะชุมชนขนาดเล็กที่ครอบคลุมถึงการจัดการขยะที่ต้นทาง เช่น ขยะครัวเรือน (ปริมาณขยะน้อยกว่า 50 ตันต่อวัน) มีสัดส่วนผู้ผลิตขยะจำนวนมากกว่า 5,000 แห่ง ซึ่งพบว่าสามารถบริหารจัดการขยะชุมชนได้ด้วยตนเอง หากทำให้ชุมชนหรือบ้านเรือนที่ต้นทางสามารถตระหนักและรับรู้ให้เกิดการคัดแยกขยะรีไซเคิลอย่างถูกวิธี เช่น ขยะพลาสติกแต่ละประเภท เพื่อก่อให้เกิดรายได้ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เนื่องจากพลาสติกแต่ละประเภทหากไม่คัดแยกพลาสติกแต่ละประเภทออก จะไม่สามารถนำพลาสติกเหล่านี้กลับมาผลิตเป็นวัตถุดิบรอบสองหรือพลาสติกรีไซเคิลที่มีมูลค่าสูงเทียบคุณภาพกับพลาสติกใหม่ได้ ดังนั้น การสร้างนวัตกรรมชุมชนใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการคัดแยกชนิดพลาสติกจึงเป็นการใช้นวัตกรรมต่อการจัดการขยะพลาสติกชุมชนให้มีมูลค่าสูงขึ้น ขยะพลาสติกเก่า รวมถึงขยะพลาสติกที่มีในขยะทั่วไปยังสามารถนำกลับมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะซึ่งมีมูลค่ารองจากการแปรรูปเป็นพลาสติกรีไซเคิล การคัดแยกขยะแต่ละประเภทออกจากขยะรีไซเคิลจึงสามารถขับเคลื่อนการสร้างรายได้จากขยะรีไซเคิลในการนำกลับมาเป็นวัตถุดิบรอบสองที่มีคุณภาพเทียบเคียงกับวัตถุดิบใหม่ นอกจากนี้แนวทางการใช้ประโยชน์จากขยะอินทรีย์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยมูลไส้เดือน และ ทำก๊าซชีวภาพ รวมถึง การจัดการขยะเก่าหรือของเหลือทิ้งในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะที่ต้นทาง เช่น บ้านเรือน รวมถึงการจัดการขยะชุมชนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการผลักดัน

กลไกการคัดแยกที่ต้นทาง การสร้างรายได้ระดับครัวเรือน ชุมชน ระดับธุรกิจรีไซเคิลหรือธุรกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ ตั้งแต่ธุรกิจอุตสาหกรรมระดับเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ในการใช้ประโยชน์จากขยะชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Waste to Value) อีกทั้งเป็นการใช้ประโยชน์จากขยะเพื่อการผลิตพลังงาน (Waste to Energy)

ดังนั้นแนวทางการสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการขยะแต่ละประเภทให้แก่ภาครัฐในรูปองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน จึงเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการด้านขยะโดยใช้งบประมาณภาครัฐที่มีไม่มากนัก โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะทั้งเก่าและใหม่ (Waste to Value) เพื่อเป็นแรงผลักดันให้แก่หน่วยงานขนาดกลางและเล็ก ให้สามารถบริหารจัดการขยะเพื่อกลับมาเป็นรายได้ และการนำขยะบางประเภทนำกลับมาใช้เพื่อผลิตพลังงาน (Waste to Energy) โดยไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐ อีกทั้งสนับสนุนการดำเนินนโยบายส่วนกลางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะชุมชน ในด้านลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนด้วยหลักการ 3 Rs (Reduce Reuse and Recycle) และสร้างรายได้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้กับประชาชนในการร่วมกันคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน อีกทั้งส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลท้องถิ่นถึงระดับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม หรือการแปรรูปใช้ใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจรและระบบศูนย์รวม และขยายผลให้ประชาชนระดับท้องถิ่น

2.4 แนวคิดศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า จังหวัดระยอง

ศูนย์บริหารและจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า เป็นศูนย์การเรียนรู้และบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร โดยชุมชนวัดซากลูกหญ้า ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นชุมชนกึ่งเมือง มีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 8.2 ตันต่อวัน (มตชช ออนไลน์, 2564) โดยมีจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการขยะภายในชุมชนเกิดขึ้น ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนมีแนวคิดที่จะนำขยะที่มีอยู่มาทำอะไรให้เกิดประโยชน์ได้บ้าง เทศบาลจึงได้ส่งชาวบ้านให้ไปศึกษาดูงานหลาย ๆ ที่กลับมาจึงได้แนวคิดและตกผลึกออกมาเป็นโครงการธนาคารคัดแยกขยะรีไซเคิล โดยคณะกรรมการมีมติกันว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของโครงการ จะต้องนำขยะมาฝากตามที่กำหนด เพื่อรักษาความเป็นสมาชิกไว้ ส่วนเงินที่ได้จากการเอาขยะมาฝากไว้ ทุกคนมีมติเป็นเอกฉันท์ให้เอาไว้ดูแลเรื่องของฉาปนกิจ และจัดสรรในเรื่องของสวัสดิการ ทูนการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล โดยขยะที่ได้ทำการคัดแยกจากครัวเรือนมาถึงโครงการฯ มีประมาณ 2.5 ตันต่อเดือน เมื่อนำขยะเข้าโครงการฯ และจัดการจึงทำให้ปริมาณขยะในชุมชนลดลงไป

หลังจากนั้น เมื่อโครงการธนาคารคัดแยกขยะฯ ดำเนินการมาได้ระยะเวลาหนึ่ง ประกอบกับบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) หรือ GC ได้สร้าง “YOUเทิร์นแพลตฟอร์ม” ซึ่งเป็นระบบจัดการพลาสติกใช้แล้วแบบครบวงจรขึ้น ตั้งแต่การรวบรวมและคัดแยก

ขยะ การขนส่งขยะพลาสติกเข้าสู่ระบบกระบวนการรีไซเคิล และกระบวนการแปรรูปจนได้กลับมาเป็นสินค้าอ็อปไซเคิล ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มอีกครั้งหนึ่ง ตอบสนองการดำเนินชีวิตของผู้คนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมกรรมการรีไซเคิล รวมถึงสร้างระบบการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน GC เล็งเห็นว่าแพลตฟอร์มนี้น่าจะมีประโยชน์กับชุมชนวัดซากลูกหญ้า จึงได้เข้ามาเป็นพลังเสริมในการช่วยพัฒนาการบริหารจัดการขยะของชุมชนให้ครบวงจร เช่น การบันทึกข้อมูลขยะขาเข้าจากแหล่งต่าง ๆ การจัดการด้านบัญชีการเงิน ข้อมูลขยะในคลัง จนถึงการจัดการด้านการขายพลาสติก (ประเภท PET และ HDPE) ให้กับโรงงาน ENVICCO ของ GC ซึ่งเป็นโรงงานผลิตเม็ดพลาสติกกรีไซเคิลระดับ Food Grade มาตรฐานยุโรปแห่งแรกของประเทศไทย ช่วยบริหารจัดการด้านการขนส่ง (Logistics) ด้วยการวางแผนการขนส่งให้มีต้นทุนที่ถูกลงที่สุด

ด้วยความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนธนาคารคัดแยกขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า GC และ ENVICCO จึงทำให้องค์การบริหารและจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้า เกิดขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งช่วยบริหารจัดการขยะของชุมชนได้ถึง 10 ตันต่อเดือน ถือได้ว่า องค์การบริหารและจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดซากลูกหญ้าเป็นต้นแบบการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจรจากต้นทางถึงปลายทางแห่งแรกในจังหวัดระยอง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ได้แก่

ชไมกานต์ ดวงแก้ว (2563) ได้ทำการศึกษาการรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้บริบทของเทศบาลนครนนทบุรี ผลการศึกษาสรุปได้ว่า บุคลากรในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนนทบุรี มีมุมมองและการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกไปในทิศทางเดียวกัน คือ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนยังไม่ได้ถูกนำมาจับในส่วนของการเป็นนโยบายการวางแผน มีเพียงการนำหลัก 3Rs (Reduce, Reuse และ Recycle) และหลักการประชารัฐ ที่มุ่งเน้นให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการคัดแยกขยะพลาสติกในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ มาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี ยังคงขัดกับแนวทางการดำเนินงานตามระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่เป็นไปตามแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG (พ.ศ. 2564 - 2570) (ชไมกานต์ ดวงแก้ว, 2563)

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทางผู้วิจัยได้อ้างอิงกรอบแนวคิดตัวแบบของแวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter, Donald S. and Van Horn, Carl E) ที่มีแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ และได้ดัดแปลงเพิ่มเติมแนวคิดให้เข้ากับสภาพบริบทปัจจุบัน โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติ จำนวน 8 ปัจจัย ได้แก่

1) **ปัจจัยด้านลักษณะของตัวนโยบาย** หมายถึง ลักษณะของตัวนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย กระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและมีความชัดเจนของนโยบาย ตลอดจนกระบวนการสนับสนุนนโยบายให้ดำรงอยู่และดำเนินต่อไปจนกว่าสิ้นสุดนโยบาย โดยศึกษาตั้งแต่การนำนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model มาปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย

2) **ปัจจัยมาตรฐานของนโยบาย** หมายถึง แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 โดยมาตรฐานของนโยบายจะส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในด้านแผนงานและกรอบอ้างอิงในการปฏิบัติงาน

3) **ปัจจัยด้านโครงสร้างการดำเนินงาน** หมายถึง ลักษณะโครงสร้างลำดับชั้นของการบังคับบัญชา และรูปแบบการสั่งการ อำนาจกลไกและการประสานงานตามโครงสร้างทั้งในระดับชั้นเดียวกัน ต่างระดับชั้น และความยืดหยุ่นหรือการปรับโครงสร้างการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริหารจัดการศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย

4) **ปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบาย** หมายถึง ลักษณะการติดต่อสื่อสารหรือให้ข้อมูล ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร เพื่อให้การติดต่อสื่อสารหรือให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ชัดเจน ตรงตรง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง

5) **ปัจจัยด้านทรัพยากรของนโยบาย** หมายถึง การสนับสนุนและการจัดการทรัพยากรที่จำเป็นในการนำนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ที่มีจำนวนเพียงพอและสอดคล้องต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนการจัดการทรัพยากร ในกรณีไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องต่อการปฏิบัติงาน

6) **ปัจจัยด้านบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ** หมายถึง บุคลากรที่นำนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

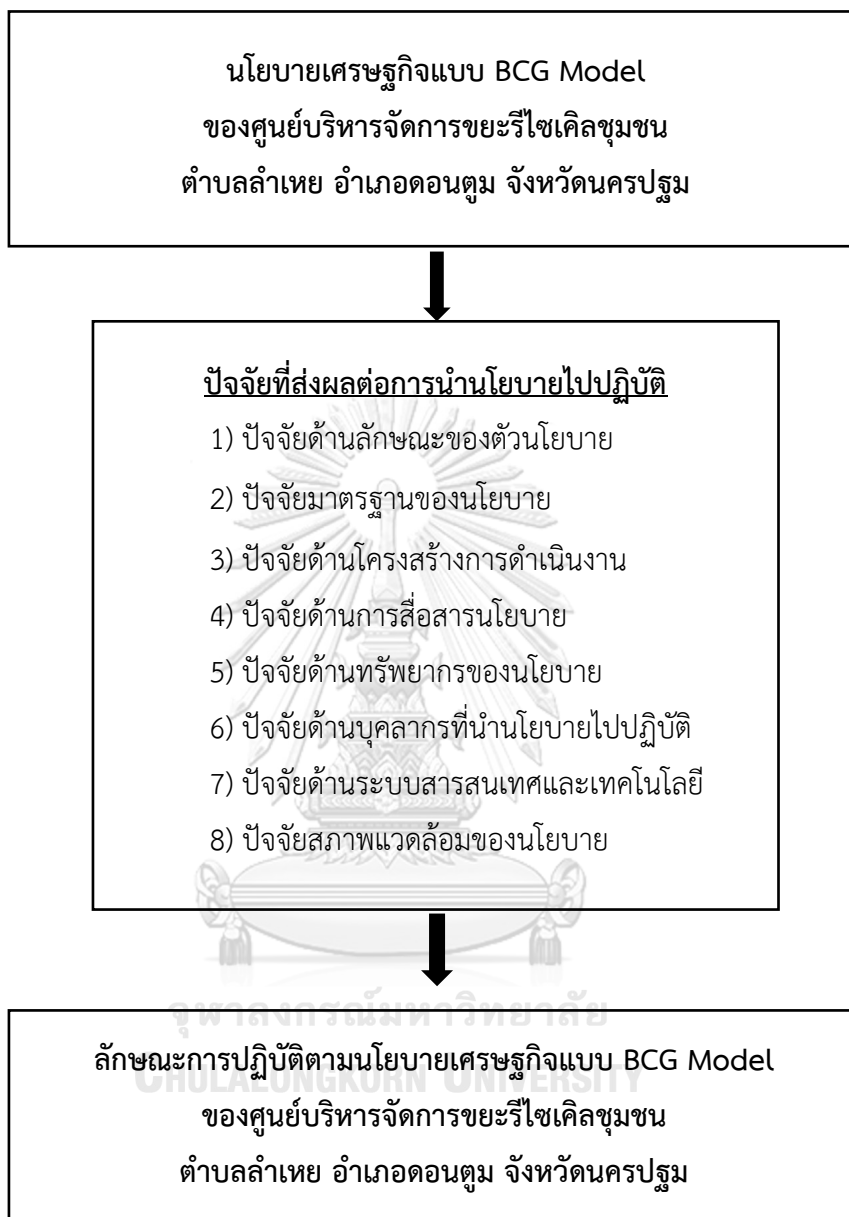
7) **ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี** หมายถึง เครื่องมือสารสนเทศและเทคโนโลยี คือ แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น” เพื่อสนับสนุนหรือใช้ปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model

8) **ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบาย** หมายถึง ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ณ ศูนย์บริหารจัดการ

ขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย ตลอดจนการสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ดังนั้น การนำนโยบายเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติ กรณีศึกษา ศูนย์บริหาร จัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอตอนตุม จังหวัดนครปฐม โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” มีรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัย โดยทางผู้วิจัยจำแนกเป็นจำนวน 4 หัวข้อ ได้แก่

3.1 รูปแบบการวิจัย ที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาวิจัย

3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการอธิบายถึงหลักการเลือกพื้นที่หน่วยวิเคราะห์และผู้ให้ข้อมูล

3.3 การเก็บข้อมูล เป็นการอธิบายถึงแหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการอธิบายถึงการเลือกวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ ทางผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยใช้เครื่องมือวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interviews) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary analysis)

3.2 หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 การเลือกพื้นที่หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตการวิจัยเป็นการศึกษาในพื้นที่ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย โดยศึกษาหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบาย BCG Model ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และกลุ่มวิสาหกิจรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย

3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการวิจัยจากผู้มีส่วนร่วมในการนำนโยบาย BCG Model ไปปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึงกลยุทธ์ รูปแบบการดำเนินงาน ปัจจัยส่งเสริมและประเด็นปัญหาอุปสรรค เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ มาดำเนินการประมวลผล วิเคราะห์ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น เป็นบุคลากรในสังกัดสำนักงาน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และกลุ่มวิสาหกิจรวมใจขะริไซเคิลตำบลลำเหย ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน และกลุ่มภาคประชาชน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) หรือตามดุลพินิจ (Judgmental sampling) ที่มีความเป็นตัวแทนของประชากรตามภารกิจงาน และมีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย BCG Model ในพื้นที่ตำบลลำเหย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนมากที่สุด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้สัมภาษณ์ จำนวน 5 คน จำแนกได้ดังนี้

1) กลุ่มภาครัฐ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย

1.1) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม

1.2) ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม

1.3) รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย รักษาราชการแทนปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย

2) กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 1 คน

2.1) เจ้าหน้าที่ CSR บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

3) กลุ่มภาคประชาชน จำนวน 1 คน

3.1) ประธานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนรวมใจขะริไซเคิลตำบลลำเหย

ทางผู้วิจัยจะทำการปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ระบุชื่อ-นามสกุล และมีการนำเสนอข้อมูลเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) กลุ่มภาครัฐ 2) กลุ่มภาคเอกชน และ 3) กลุ่มภาคประชาชน

3.3 การเก็บข้อมูล CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.3.1 ข้อมูลที่ต้องการ

ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในครั้งนี้ เป็นข้อเท็จจริง (Facts) และข้อคิดเห็น (Opinions) เกี่ยวกับการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติที่ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ปัจจัยที่ส่งผล ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.3.2 แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ประเภทข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจาก 2 แหล่งที่มา ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

1) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)** จากวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อสอบถามรายละเอียดของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อให้ได้

ข้อมูลการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ ทักษะคติ ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นที่เกิดขึ้นในประเด็น ได้แก่ การนำนโยบาย BCG Model ไปปฏิบัติที่ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)** จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ BCG Model และข้อมูลศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลวิเคราะห์เชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลลักษณะและวัตถุประสงค์ของนโยบาย BCG Model จากเอกสารดังนี้ แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 เอกสาร BCG in Action : สาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน มติคณะรัฐมนตรี หนังสือราชการจากหน่วยงานราชการ และบทความจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

3.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีแนวคำถาม โดยกำหนดประเด็นการศึกษาแบบปลายเปิด โดยสร้างคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย ที่ได้จากแนวทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended) ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

1) การนำนโยบายไปปฏิบัติ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย

2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบาย BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย ดังนี้

- ปัจจัยด้านลักษณะของตัวนโยบาย
- ปัจจัยมาตรฐานของนโยบาย
- ปัจจัยด้านโครงสร้างการดำเนินงาน
- ปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบาย
- ปัจจัยด้านทรัพยากรของนโยบาย
- ปัจจัยด้านบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ
- ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี
- ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบาย

3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำนโยบาย BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากการสัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) จากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผล เป็นข้อค้นพบในการวิจัยเพื่ออธิบายผลการศึกษายภายใต้กรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 4 ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” เนื้อหาในบทที่ 4 ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

4.1 ผลการวิจัย (Research findings) ประกอบด้วยเนื้อหา

4.1.1 นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

4.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

4.2 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion of findings)

4.2.1 การอภิปรายนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

4.2.2 การอภิปรายปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

4.1 ผลการวิจัย (Research findings)

4.1.1 นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ประกอบด้วยเนื้อหาผลการวิจัย จำนวน 4 หัวข้อ ดังนี้

- ข้อมูลพื้นฐานชุมชนตำบลลำเหย
- ที่มาและการกำหนดนโยบาย
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย

- การดำเนินการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1) ข้อมูลพื้นฐาน ชุมชนตำบลลำเหย

ตำบลลำเหย เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยมีระยะทางห่างจากอำเภอดอนตูม ประมาณ 7 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครปฐม 26 กิโลเมตร มีพื้นที่ 22,068 ไร่ หรือประมาณ 35 ตารางกิโลเมตร

(3) ประชากร

ตำบลลำเหย มีครัวเรือน 2,757 ครัวเรือน จำนวนประชากร 9,614 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 50 รองลงมาอาชีพค้าขาย ร้อยละ 25 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 20 และอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 5 (ข้อมูล ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2562)

(4) ระบบเศรษฐกิจ

(4.1) การเกษตร

การเกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของตำบลลำเหย ซึ่งมีพื้นที่เกษตรกรรมจำนวนทั้งสิ้น 12,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.00 ของพื้นที่ทั้งตำบล ประชากรในเขตตำบลลำเหย ปัจจุบันส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำสวนผัก สวนผลไม้ สวนกล้วยไม้ กระชาย เลี้ยงสัตว์ ที่เหลือประกอบอาชีพหัตถกรรม บัณฑิตอั้งโล่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ระบบการเกษตรในตำบลลำเหย มีระบบชลประทานที่ดี โดยอาศัยแหล่งน้ำจากกลุ่มแม่น้ำท่าจีน คลองท่าสาร - บางปลา ประกอบกับเกษตรกรรมมีศักยภาพสูงมีทักษะด้านการเกษตรที่ดี และภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเรียนรู้วิทยาการแบบใหม่ ๆ และมีการใช้เทคโนโลยีในภาคการเกษตรที่พัฒนามากขึ้นระดับหนึ่ง พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกร ได้แก่ ข้าว พืชผักต่าง ๆ อ้อย ไม้ผล และไม้ดอกไม้ประดับ การเกษตรกรรมของตำบลลำเหยมีความเป็นไปได้สูงต่อการวางแผนจัดการระบบการผลิตเพื่อเชื่อมโยงยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดนครปฐม ด้านการพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า

(4.2) การเกษตรประมง

ประชากรตำบลลำเหยประกอบอาชีพประมงน้ำจืด สัตว์น้ำที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ปลาน้ำจืด กุ้งขาว ปลาช่อน ปลาหมอ ปลากระแห และสัตว์น้ำอื่น ๆ

(4.3) ปศุสัตว์

เกษตรกรส่วนใหญ่มักทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์น้ำ กล่าวคือ เลี้ยงโคนม โคเนื้อ ควบคู่กับการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน เลี้ยงสุกรควบคู่กับการปลูกพืชผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ควบคู่กับการเลี้ยงปลา ซึ่งเป็นประโยชน์ที่เกื้อกูลกันค่อนข้างครบวงจร สัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ไก่ เป็ด สุกร และโคเนื้อ

(4.4) อุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรมในเขตตำบลลำเหย มีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแล้วอุตสาหกรรม ในตำบลลำเหยมีการประกอบกิจการหลากหลายประเภทปะปนกันไปไม่กระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมหนึ่งเป็นพิเศษ

(4.5) การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

- สถานีบริการน้ำมัน (ปั้มลอย)	12 แห่ง
- ร้านค้าทั่วไป	91 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม (มีคนทำงาน 20 คนขึ้นไป)	3 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม (มีคนทำงาน 10-19 คน)	4 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม (มีคนทำงานน้อยกว่า 10 คน)	5 แห่ง
- โรงแรม/รีสอร์ท	2 แห่ง

(5) การบริหารจัดการขยะของชุมชนตำบลลำเหย

ชุมชนตำบลลำเหยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 152.921 ตัน/เดือน (ข้อมูลจาก มผ.2 เดือน สิงหาคม 2564) ซึ่งสามารถแยกปริมาณขยะมูลฝอยได้ ดังนี้

- ขยะมูลฝอยทั่วไป	121.720 ตัน/เดือน
- ขยะอินทรีย์	0.001 ตัน/เดือน
- ขยะรีไซเคิล	30.200 ตัน/เดือน
- ขยะอันตราย	0.000 ตัน/เดือน

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะอินทรีย์ องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยจะดำเนินการจัดการขยะโดยขนส่งให้บริษัท กลุ่ม 79 จำกัด ดำเนินการต่อไป โดยทำการฝังกลบ หรือส่งต่อให้เทศบาลชาย เป็นต้น

การบริหารจัดการขยะรีไซเคิล องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย ร่วมกับชุมชนในตำบลลำเหย ได้ดำเนินการคัดแยกและบริหารจัดการขยะในชุมชน โดยได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ภายใต้โครงการกำจัดขยะที่ต้นทางร่วมสร้างชุมชนปลอดภัยอย่างยั่งยืน เปลี่ยนขยะให้เป็นเงินกองทุนในการมอบเงินฌาปนกิจให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิตที่เข้าร่วมกองทุน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยจะเป็นผู้ประสานงานระหว่างชุมชนกับคนรับซื้อขยะรีไซเคิล ณ ศาลาประชาคมของแต่ละชุมชนทุกเดือน โดยไม่รวมขยะมูลฝอยประเภทถุงพลาสติกและขวดพลาสติกสี เนื่องจากไม่อยู่ในรายการรับซื้อของร้านรับซื้อของเก่า จึงต้องนำไปกำจัดโดยการฝังกลบร่วมกับขยะมูลฝอยทั่วไป และกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เมื่อเดือนมิถุนายนปี พ.ศ. 2560 เริ่มต้นมีสมาชิกเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชน 179 ครอบครัว และดำเนินโครงการต่อเนื่องมาจนถึงเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2565 มีสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชน จำนวน 508 ครอบครัว

ตารางที่ 1 : จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชน

ปี พ.ศ.	จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชน (ครัวเรือน)
2560	179
2561	220
2562	315
2563	390
2564	450
2565	508

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย

(ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

2) ที่มาและการกำหนดนโยบาย

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เกิดจากการที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการเร่งรัดพัฒนาประเทศด้วยการใช้โมเดลทางเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “BCG” ซึ่งเป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า หมุนเวียนใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2564 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) : โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นไป และให้หน่วยงานของรัฐพิจารณากำหนดและดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2570 เพื่อให้การขับเคลื่อนวาระแห่งชาตินี้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว และยั่งยืน โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าว ได้บรรจุแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการเกษตรและอาหาร ด้านสุขภาพและการแพทย์ ด้านพลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ ด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน

จังหวัดนครปฐม ในฐานะหน่วยงานของรัฐได้พิจารณาขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจ BCG Model ให้เกิดความสำเร็จในระดับจังหวัดและดำเนินการให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจ BCG Model ให้เป็นวาระแห่งชาติ จึงได้มอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ในฐานะหน่วยงานภาครัฐ เป็นตัวแทนของ

จังหวัดนครปฐมในการขับเคลื่อนงานดังกล่าว ร่วมกับ บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนให้เกิดขึ้นในระดับชุมชน โดยการหาพื้นที่ดำเนินการจัดตั้ง ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครปฐม และจากการประเมินความพร้อม ในเบื้องต้น พบว่า ชุมชนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็น ศูนย์ต้นแบบชุมชนที่มีการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม และสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการขยะ อย่างถูกต้องและครบวงจร โดยบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้มีข้อเสนอแนะว่า สามารถช่วยชุมชนตำบลลำเหยเชื่อมโยงหาร้านรับซื้อขยะรีไซเคิลเพิ่มเติม และช่วยนำสิ่งที่เป็นพื้นฐาน เดิมของชุมชนต่อยอดให้ขยะรีไซเคิลมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งช่วยสนับสนุนและให้คำปรึกษาระบบ บริหารจัดการศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน เพื่อรองรับการซื้อขายขยะรีไซเคิลให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model จะใช้หลักในการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างหลายภาคส่วนให้เป็นไปโดยมีเอกภาพและมีพลัง ซึ่งการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัด นครปฐม มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ส่วน ได้แก่

3.1) หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด นครปฐม และองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย

3.2) หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

3.3) ภาคประชาชน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย

4) การดำเนินการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์ บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

4.1) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ดำเนินการ ขับเคลื่อนโครงการพัฒนาศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย และบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ให้ชุมชนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นศูนย์ต้นแบบชุมชนที่มีการบริหารจัดการ ขยะแบบมีส่วนร่วม และสร้างเครือข่ายการบริหารจัดการขยะอย่างถูกต้องและครบวงจรตามนโยบาย การขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG (Bio-Circular-Green Economy)

ภาพที่ 10 : แผนการดำเนินการศูนย์บริหารจัดการขยะชุมชนตำบลลำเหย

4.2) บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เรียนเชิญผู้ว่าราชการจังหวัด นครปฐมร่วมลงพื้นที่ติดตามความคืบหน้าโครงการพัฒนาศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย โดยผู้ว่าราชการจังหวัด นครปฐมมอบหมายรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม (นายสมเกียรติ พูลสุขเสริม) ร่วมลงพื้นที่ติดตามความคืบหน้าโครงการพัฒนาศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยได้จัดหาสถานที่ตั้งศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน อยู่บริเวณใกล้กับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย ซึ่งอยู่ในระหว่างการปรับปรุงพื้นที่และก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์ตามแบบที่บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ออกแบบไว้

ภาพที่ 11 : สถานที่ก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์

4.3) วันที่ 12 พฤษภาคม 2565 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด นครปฐม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) องค์การบริหารส่วนตำบลลำไย และผู้แทนชุมชน ศึกษาดูงานการบริหารจัดการขยะของพื้นที่ต้นแบบ ณ วัดจากแดง จังหวัด สมุทรปราการ และบริษัท สัญญา 789 จำกัด เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากร จากการศึกษาดู งาน พบว่า วัดจากแดงเป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการขยะ หรือศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะในชุมชน ซึ่งวัด จากแดงได้มุ่งเน้นงานพัฒนาทางด้านการจัดการขยะ โดย บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนโครงการนำร่องที่วัดจากแดง มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหา ขยะด้วยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยใช้ประโยชน์ของขยะรีไซเคิล การคัดแยกขยะรีไซเคิล ประดิษฐ์ขยะรีไซเคิล แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม ด้วยเทคโนโลยี Upcycling ซึ่งการบริหารจัดการขยะรีไซเคิลของวัดจากแดงเป็นการบริหารจัดการขยะที่ปลายทาง กล่าวคือ เป็นการจัดการขยะรีไซเคิลด้วยการรวบรวมขวดพลาสติกจากประชาชนที่นำมาบริจาค ทอเป็นเส้นใย เพื่อนำไปรีไซเคิลเป็นผ้าไตรจีวรจากขวดพลาสติก ฉลากพลาสติกก็นำไปรีไซเคิลผ่านระบบเทคโนโลยี ไพโรไลซิสเพื่อทำเป็นเชื้อเพลิง และฝาขวดพลาสติกนำไปรีไซเคิลเป็นโต๊ะเก้าอี้หรืออุปกรณ์การเรียน การสอน

ภาพที่ 12 : ศึกษาดูงานการบริหารจัดการขยะของพื้นที่ต้นแบบ ณ วัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ และบริษัท สัญญา 789 จำกัด

4.4) วันที่ 7 กรกฎาคม 2565 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด นครปฐม ร่วมกับบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ลงพื้นที่ติดตามความคืบหน้า โครงการพัฒนาศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลลำไย โดยประชุม

เตรียมความพร้อมการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจชะริไซเคิลตำบลลำเหย และติดตามการดำเนินงานก่อสร้างศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน โดยที่ประชุมมีมติดังนี้

- องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยจัดเตรียมเอกสารการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจชะริไซเคิลตำบลลำเหย ที่ตั้ง ศูนย์สาธิตการตลาด (ร้านค้าชุมชน) หมู่ที่ 5 บ้านป่าแก ตำบลลำเหย อำเภอตอนตุม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยคณะกรรมการ 21 คน จากผู้นำชุมชน เครือข่ายชมรมภาคประชาชน และสภาองค์กรชุมชน วาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ปัจจุบันมีนายอารมณ์ คำช่วย เป็นประธานคณะกรรมการ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน เป็น 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายจัดหาวัตถุดิบและจัดซื้อวัสดุ ฝ่ายควบคุมดำเนินผลิตสินค้า และฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์ มีการระดมทุนจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลลำเหย หรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนในเขตพื้นที่ ของตำบลลำเหยไม่น้อยกว่า 90 วัน ราคาหุ้น หน่วยละ 100 บาท คนละไม่เกิน 50 หุ้น รายได้จากการขายสินค้าหักต้นทุนการผลิตแล้ว ผลกำไรหักเข้าวิสาหกิจชุมชนฯ ร้อยละ 2 โดยกำหนดเปิดรับซื้อขยะรีไซเคิลประเภทขวดพลาสติกหรือถุงพลาสติก ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน 3 วันต่อสัปดาห์ และมีแผนการดำเนินงานรับฝากขยะในชุมชน การเชื่อมโยงระบบขนส่งขยะในพื้นที่ชุมชน การเชื่อมโยงขยะพลาสติกเข้าบริษัท เอ็นวิคโค จำกัด (ENVICCO)

- องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยดำเนินการก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ โดยลงนามสัญญาจ้างผู้รับเหมาก่อสร้าง เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2565 กำหนดแล้วเสร็จภายใน 90 วัน งบประมาณ 498,000 บาท กำหนดแล้วเสร็จภายใน 90 วัน บริษัทพีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) สนับสนุนเครื่องจักร อุปกรณ์ และแอปพลิเคชันในการรับซื้อขยะรีไซเคิล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐมสนับสนุนผู้คัดแยกขยะอันตรายชุมชน

ภาพที่ 13 : จัดประชุมและลงพื้นที่ติดตามในการสร้างศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน

4.5) วันที่ 9 กันยายน 2565 บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) อบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะและการใช้งานแอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น” ณ องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย ซึ่งแอปพลิเคชันดังกล่าว บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้พัฒนา “YOUเทิร์น แพลตฟอร์ม” โดยมีการนำระบบดิจิทัลเข้ามาปรับใช้และเก็บข้อมูลขึ้นเพื่อจัดการพลาสติกใช้แล้วอย่างครบวงจร ตั้งแต่วิธีการคัดแยก การจัดเก็บ การขนส่ง ไปจนถึงการนำพลาสติกใช้แล้วไปรีไซเคิลอย่างครบวงจร

ภาพที่ 14 : อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น”

4.6) วันที่ 19 ตุลาคม 2565 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย และผู้แทนชุมชน เยี่ยมชมโครงการ Community waste model ศูนย์บริหารและจัดการคัดแยกขยะรีไซเคิลชุมชนวัดชากลูกหญ้า และบริษัท เอ็นวิคโค จำกัด จากการศึกษาดูงาน พบว่า ศูนย์บริหารและจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนวัดชากลูกหญ้า เป็นต้นแบบการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจรจากต้นทางถึงปลายทาง “แห่งแรก” ในจังหวัดระยอง จุดเริ่มต้นของวิสาหกิจชุมชนธนาคารคัดแยกขยะรีไซเคิล ชุมชนวัดชากลูกหญ้า เกิดจากการระดมความคิดของคนในชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาว่าจะนำขยะที่มีอยู่มาทำอะไรให้เป็นประโยชน์ได้บ้าง เทศบาลเมืองมาบตาพุดจึงได้ส่งชาวบ้านให้ไปศึกษาดูงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทอง ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จึงได้แนวคิดและตกผลึกออกมาเป็นโครงการธนาคารคัดแยกขยะรีไซเคิล โดยมีจุดประสงค์คือต้องการให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือในการคัดแยกขยะ โดยมีเงื่อนไขและหลักการของโครงการ

ว่า ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของโครงการ จะต้องนำขยะมาฝากตามที่กำหนด เพื่อรักษาความเป็นสมาชิกไว้ ส่วนเงินที่ได้จากการเอาขยะมาฝากไว้นั้นได้ลงความเห็นกันว่า จะนำเงินส่วนนี้ไว้ใช้ดูแลเรื่องของทุนการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล ตลอดจนเรื่องของการอุปถัมภ์ และสวัสดิการของคนในชุมชนทุก ๆ แขนง ซึ่งจากการศึกษาดูงานในครั้งนี้ พบว่า แนวคิดในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนธนาคารคัดแยกขยะรีไซเคิลชุมชนวัดซากลูกหญ้ามีความคล้ายคลึงกับวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย

ภาพที่ 15 : ศึกษาดูงานศูนย์บริหารและจัดการคัดแยกขยะรีไซเคิลชุมชนวัดซากลูกหญ้า และบริษัท เอ็นวิคโค จำกัด

3.6) วันที่ 27 ตุลาคม 2565 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย และวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย ได้มีการรวมตัวกันคัดแยกขยะ และทดลองบีบอัดขวดพลาสติก เพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน

3.7) วันที่ 2 พฤศจิกายน 2565 นายสุพัฒน์พงษ์ พันธุ์มีเชาว์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน เป็นประธานเปิดศูนย์บริหารและจัดการขยะรีไซเคิล องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม โดยมีนายสุรศักดิ์ เจริญศิริโชติ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม พร้อมด้วย รองผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ โดยนายสุพัฒน์พงษ์ พันธุ์มีเชาว์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ได้กล่าวว่า รู้สึกเป็นเกียรติและยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดศูนย์บริหารและจัดการขยะรีไซเคิลฯ ในครั้งนี้ ถือเป็นความร่วมมือกันระหว่างองค์การบริหารส่วน

ตำบลลำเหย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดนครปฐม บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) บริษัท เอ็นวิคโค จำกัด และ วิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย ที่มีเจตนารมณ์ร่วมกันในการดำเนินโครงการพัฒนาศูนย์บริหารจัดการและจัดการขยะรีไซเคิลฯ เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบที่มีการบริหารจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจรแห่งแรกในจังหวัดนครปฐม ตอรับกับนโยบายของประเทศในการขับเคลื่อน BCG (Bio-Circular-Green Economy) เป็นวาระแห่งชาติ อีกทั้งยังมีมาตรการในการขับเคลื่อน BCG โดยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างโอกาส สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดการขยะชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ 16 : พิธีเปิดศูนย์บริหารจัดการและจัดการขยะรีไซเคิล
องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

4.1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มุ่งตอบคำถามวิจัยที่ว่า “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร” โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านลักษณะของตัวนโยบาย 2) ปัจจัยมาตรฐานของนโยบาย 3) ปัจจัยด้านโครงสร้างการดำเนินงาน 4) ปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบาย 5) ปัจจัยด้านทรัพยากร

ของนโยบาย 6) ปัจจัยด้านบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 7) ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี และ 8) ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบาย

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขออนุญาตว่า “กลุ่มภาครัฐ” หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย “กลุ่มภาคเอกชน” หมายถึง เจ้าหน้าที่ CSR บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) “กลุ่มภาคประชาชน” หมายถึง ประธานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนรวมใจชะริโซเคิลตำบลลำเหย

1) ปัจจัยด้านลักษณะของตัวนโยบาย

ลักษณะของตัวนโยบาย หมายถึง ลักษณะของตัวนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ได้แก่ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย กระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงและมีความชัดเจนของนโยบาย ตลอดจนกระบวนการสนับสนุนนโยบายให้ดำรงอยู่และดำเนินต่อไปจนกว่าสิ้นสุดนโยบาย โดยศึกษาการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model มาปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า

1.1) นโยบายมีลักษณะการมองภาพรวมทั้งประเทศ นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เป็นนโยบายที่รัฐบาลกำหนดขึ้น และผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อผลักดันเศรษฐกิจของไทยของมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ซึ่งจะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ประกอบด้วย 3 เศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และระบบเศรษฐกิจสีเขียว โดยเป้าหมายของการปฏิบัตินโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model คือการเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม สร้างความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสามารถทำให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายให้ประสบความสำเร็จ ทุกส่วนราชการ หน่วยงาน จึงต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้เศรษฐกิจทุกด้านของประเทศเติบโตขึ้นตามเป้าหมายที่รัฐบาลตั้งเป้าไว้ โดยเศรษฐกิจหมุนเวียนก็เป็นหนึ่งในสาขาที่อยู่ใต้นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

“นโยบาย BCG Model เป็นนโยบายที่กำหนดโดยรัฐบาล ให้ส่วนราชการขับเคลื่อนให้เห็นผลเป็นรูปธรรม โดยตัวนโยบายออกมาในภาพกว้างมีหลากหลายสาขาให้ขับเคลื่อน ซึ่งเศรษฐกิจหมุนเวียนก็เป็นหนึ่งในสาขาที่ต้องขับเคลื่อนเพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตได้”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2565)

1.2) ลักษณะการนำนโยบายไปปฏิบัติ แบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

(1) จากระดับบนลงล่าง (Top Down approach)

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เกิดจากการผลักดันของรัฐบาลเพื่อผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศมีมูลค่าสูงขึ้น และมติของคณะรัฐมนตรีที่กำหนดให้นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 ขึ้น เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐนำไปปฏิบัติให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน

(2) จากระดับล่างขึ้นบน (Bottom up approach)

จากการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยและประชาชนในชุมชน ได้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่อยู่แล้วโดยการรับซื้อขยะในชุมชนเพื่อขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า แล้วนำเงินมาบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นเพียงการขับเคลื่อนของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 จนเมื่อถึงปี พ.ศ. 2565 เกิดการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model มาปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติในระดับล่างได้ประสานงานกับภาคเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน จากนั้น หน่วยงานในระดับจังหวัด จึงได้เข้ามาบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชน และระดับท้องถิ่น กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติจึงประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้ปฏิบัติในระดับล่าง รวมถึงประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ และให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายเป็นอย่างดี

“นโยบาย BCG Model เป็นนโยบายที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติ หน่วยงานภาครัฐจึงต้องนำนโยบายลงมาปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งชุมชนตำบลลำเหยได้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่อยู่แล้ว แต่เป็นเพียงกองทุนสวัสดิการชุมชน เมื่อนำนโยบาย BCG Model เข้ามาปฏิบัติ ประกอบกับในระดับพื้นที่ได้มีการดำเนินงานอยู่ก่อนแล้ว จึงมีแนวโน้มที่การขับเคลื่อนนโยบายจะมีความสำเร็จสูง”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

1.3) ความชัดเจนของนโยบาย พบว่า นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ถือว่าเป็นนโยบายใหม่ที่รัฐบาลให้ความสำคัญในปัจจุบัน โดยผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ ให้หน่วยงานของรัฐบาลนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานในภาพกว้างในระดับประเทศ แต่ไม่ได้มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนในระดับพื้นที่ ทำให้หน่วยงานในระดับล่าง

ต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติเอง โดยใช้แนวทางของแผนระดับประเทศมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

“นโยบาย BCG Model ยังถือว่าเป็นนโยบายใหม่ที่เจ้าหน้าที่ยังไม่รู้จักมากพอสมควร ซึ่งนโยบายดังกล่าว มีแนวความคิดที่จะพัฒนาเศรษฐกิจในระดับประเทศ แต่ยังขาดความชัดเจนในแนวทางที่จะนำนโยบายลงไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ หน่วยงานในระดับจังหวัดที่นำนโยบายไปปฏิบัติจึงต้องกำหนดแผนการดำเนินงานเองโดยใช้กรอบแนวคิดของนโยบาย BCG Model เป็นหลักในการทำงาน”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

1.4) ความสอดคล้องของนโยบายกับบริบทการจัดการขยะรีไซเคิลในพื้นที่ชุมชน
การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ลักษณะของตัวนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ในสาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน มีความทับซ้อนกับนโยบาย 3Rs ได้แก่ Reduce, Reuse และ Recycle และแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ซึ่งเป็นนโยบายที่หน่วยงานราชการในระดับจังหวัดดำเนินการมาอยู่แล้วเป็นประจำทุกปี เพียงแต่ความแตกต่างของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ที่แตกต่างจากนโยบายที่กล่าวมานั้น คือ การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งการดำเนินงานแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทำให้การขับเคลื่อนโครงการประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก

“ท้องถิ่นมีโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะในชุมชนที่ดำเนินการเป็นประจำทุกปี เช่น โครงการคัดแยกขยะตามหลัก 3RS การจัดการขยะมูลฝอยตามแผนปฏิบัติการ “จังหวัดสะอาด” แต่นโยบายเหล่านั้นเป็นนโยบายที่เริ่มดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐ แต่นโยบาย BCG Model เป็นนโยบายที่บูรณาการการทำงานทุกภาคส่วน ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่ดีมาก เพราะได้รับการสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานระดับจังหวัด และภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ที่พร้อมใจที่จะช่วยผลักดันศูนย์บริหารจัดการขยะฯ นี้ ให้เกิดขึ้นได้จริง”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

1.5) การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัด

นครปฐม พบว่า นโยบายดังกล่าว มีลักษณะการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อขับเคลื่อนให้โครงการศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิล ชุมชนตำบลลำเหยเกิดเป็นรูปธรรมในจังหวัด และผลักดันให้กองทุนสวัสดิการชุมชน ภายใต้โครงการ กิจจัดขยะที่ต้นทางร่วมสร้างชุมชนปลอดภัยอย่างยั่งยืน ขององค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย

“ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการบูรณาการการทำงาน ได้ดี และแบ่งงานกันได้ลงตัว”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

“ได้ช่วยให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่ว่าชุมชนมีจุดเด่นหรือจุดด้อย ตรงไหนบ้าง และเปลี่ยนจากกองทุนสวัสดิการชุมชน มาเป็น วิสาหกิจชุมชน”

(กลุ่มภาคประชาชน, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

2) ปัจจัยมาตรฐานของนโยบาย

มาตรฐานของนโยบาย คือ แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ผลการศึกษาพบว่า มาตรฐานของนโยบายไม่ค่อยมีความชัดเจนในระดับพื้นที่ เนื่องจากแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว เป็นแผนในระดับประเทศ การเขียนแผนการดำเนินงานจึงอยู่ใน ลักษณะภาพกว้าง หน่วยงานภาครัฐจึงนำแผนดังกล่าวมาเป็นเพียงแนวทางในการดำเนินงาน

“นโยบายเป็นนโยบายแบบภาพรวม แต่เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ จะต้องปรับตามความเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ แต่การ ดำเนินการก็ยังคงอยู่ทำตามเป้าประสงค์ของนโยบาย BCG Model”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2565)

3) ปัจจัยด้านโครงสร้างการดำเนินงาน

โครงสร้างการดำเนินงาน หมายถึง ลักษณะโครงสร้างลำดับขั้นของการบังคับบัญชา และรูปแบบการสั่งการ อำนาจกลไกและการประสานงานตามโครงสร้าง ทั้งในระดับชั้นเดียวกัน ต่างระดับชั้น และความยืดหยุ่นหรือการปรับโครงสร้างการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกันนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ผลการศึกษาพบว่า

3.1) โครงสร้างการดำเนินงานในระดับจังหวัดนครปฐม

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม มอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม เป็นหน่วยงานหลักในฐานะหน่วยงานระดับจังหวัด ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย ร่วมกับบริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย และวิสาหกิจชุมชนรวมใจลำเหย โดยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม จะดำเนินการรายงานผลการดำเนินการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบเป็นระยะ ๆ โดยรายงานด้วยหนังสือราชการเพื่อเป็นเอกสารที่มีลายลักษณ์อักษรสมบูรณ์

“สำนักงานฯ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ใหญ่ระดับจังหวัดทราบเป็นระยะ ๆ ส่วนมากจะทำเป็นหนังสือรายงานขึ้นไปให้ท่านทราบ”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2565)

3.2) โครงสร้างการดำเนินงานที่บูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

จะดำเนินการร่วมกันทั้งแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ โดยการดำเนินงานแบบเป็นทางการ จะดำเนินการในรูปแบบการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินการทุกสัปดาห์ที่สามของเดือน ในขณะที่แบบไม่เป็นทางการ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในระดับล่าง จะหารือกันแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยสื่อสารเป็นการส่วนตัวเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างคล่องตัว

“สิ่งที่ทำให้การดำเนินการตามนโยบาย BCG Model ประสบความสำเร็จ เป็นเพราะทุกหน่วยงานร่วมแรงร่วมใจการทำงาน ไม่ใช่ทำเพียงเฉพาะเฉพาะภาครัฐเหมือนโครงการอื่น ๆ ที่เคยดำเนินการมา”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

4) ปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบาย

การสื่อสารนโยบาย หมายถึง ลักษณะการติดต่อสื่อสารหรือให้ข้อมูลทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร เพื่อให้การติดต่อสื่อสารหรือให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ชัดเจน เที่ยงตรง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง

4.1) การสื่อสารนโยบายที่เป็นทางการ ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานระดับจังหวัด การสื่อสารในรูปแบบหนังสือราชการ จากการศึกษาพบว่า สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม จะทำการสื่อสารกับผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐมผ่านการรายงานทางหนังสือราชการ เพื่อให้มีเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษร

4.2) การสื่อสารนโยบายที่ไม่เป็นทางการ จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารนโยบายแบบไม่เป็นทางการ จะดำเนินการโดยผ่านการสื่อสารทางโทรศัพท์ และการสื่อสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Line การสื่อสารนโยบายที่ไม่เป็นทางการเหมาะสมกับการประสานหน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการนำนโยบายขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ เป็นการดำเนินการแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทำให้ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเป็นส่วนมาก

“ส่วนใหญ่จะสื่อสารผ่านทางไลน์ เพราะเป็นช่องทางที่ประสานกันได้ง่ายและรวดเร็ว ส่วนการสื่อสารกับผู้ว่าราชการจังหวัด จะใช้การรายงานโดยหนังสือหนังสือราชการ”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

5) ปัจจัยด้านทรัพยากรของนโยบาย

ทรัพยากรของนโยบาย หมายถึง การสนับสนุนและการจัดการทรัพยากรที่จำเป็นในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ โดยจะกล่าวถึง ทรัพยากร ได้แก่ บุคลากรเจ้าหน้าที่ (Man) งบประมาณ (Money) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ที่มีจำนวนเพียงพอและสอดคล้องต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนการจัดการทรัพยากร ในกรณีไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องต่อการปฏิบัติงาน จากการศึกษา สามารถจำแนกประเด็นได้ดังนี้

5.1) บุคลากรเจ้าหน้าที่ (Man) เป็นการบริหารกำลังคนหรือบุคลากรเจ้าหน้าที่ ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความเพียงพอต่อการปฏิบัติ เนื่องจากมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่บูรณาการการทำงานร่วมกัน

“ในตอนนี้ถือว่าอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความเพียงพอ เจ้าหน้าที่ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานได้ดี”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

5.2) งบประมาณ (Money) หมายถึง งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากภาครัฐ ได้แก่ งบประมาณการก่อสร้างอาคารโรงเรียน จำนวน 498,000 บาท

“งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ซึ่งเป็นงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลลำเหยที่สนับสนุนการก่อสร้างอาคารโรงเรียน”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

5.3) วัสดุอุปกรณ์ (Material) หมายถึง วัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการขยะรีไซเคิล เช่น เครื่องอัดก้อนขยะ สนับสนุนโดย บริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และตู้คัดแยกขยะอันตราย สนับสนุนโดยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม

“ได้รับการสนับสนุนเครื่องอัดก้อนขยะจากบริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และตู้คัดแยกขยะอันตรายจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการจัดการขยะรีไซเคิลในศูนย์ฯ นี้”

(กลุ่มภาคประชาชน, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

6) ปัจจัยด้านบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

บุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง บุคลากรที่นำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม เจ้าหน้าที่จากบริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย

6.1) การสร้างการรับรู้ของบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการรับรู้ มีความเข้าใจต่อนโยบาย เกิดการตอบสนองและความพร้อมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่า

- การสร้างการรับรู้ต่อนโยบายที่เป็นทางการ ผู้ปฏิบัตินโยบายจะดำเนินการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานในทุกสัปดาห์ที่สามของเดือน
- การสร้างการรับรู้ต่อนโยบายที่ไม่เป็นทางการ ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการพูดคุยกัน ชี้แจงภาระงานที่ได้รับจากระดับผู้บริหาร โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นการสร้างการรับรู้ในกรณีที่มีคนจำนวนไม่มาก

“มีการสร้างการรับรู้ต่อนโยบายร่วมกันผ่านการประชุมทุกสัปดาห์ที่สามของเดือน เพื่อที่จะได้รับทราบนโยบายในทิศทางเดียวกัน และพูดคุยสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินงานร่วมกัน”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

6.2) การอบรมเพิ่มพูนทักษะบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model สาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน ไปปฏิบัตินั้น บริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการอบรมเพิ่มพูนทักษะบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยได้นำคณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย ไปศึกษาดูงานจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ การดูงานที่วัดจากแดง เป็นการดูงานผลลัพธ์ของการนำขยะรีไซเคิลไปแปรรูป

แล้วกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่ามากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการจัดการขยะที่ปลายทาง และอีกครั้งที่ ชุมชนวัดชากลูกหญ้า ซึ่งเป็นการจัดการขยะที่ต้นทาง นอกจากนี้ บริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ยังได้จัดการอบรมการใช้แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น แพลตฟอร์ม” อีกด้วย

“บริษัทฯ ได้จัดการศึกษาดูงานสองครั้ง คือที่วัดจากแดง และ ชุมชนวัดชากลูกหญ้า และได้จัดอบรมการใช้แอปพลิเคชัน YOU เทิร์น ให้เจ้าหน้าที่และวิสาหกิจชุมชนได้รู้จัก”

(กลุ่มภาคเอกชน, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

7) ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี

ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี หมายถึง เครื่องมือสารสนเทศและเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนหรือใช้ปฏิบัติงาน เช่น สื่อสังคมออนไลน์ ระบบสารสนเทศในการจัดการขยะตั้งแต่ ต้นทางถึงปลายทาง จากการศึกษาที่มีประเด็นดังต่อไปนี้

7.1) การใช้แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น แพลตฟอร์ม”

วัตถุประสงค์ของแอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น” มีขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวก และเชื่อมกลุ่มคนที่อยู่ในกระบวนการบริหารจัดการขยะเข้าด้วยกัน หลักการทำงานของนวัตกรรมนี้ เริ่มตั้งแต่กระบวนการรวบรวมและคัดแยกขยะ การขนส่งขยะพลาสติกเข้าสู่ระบบกระบวนการ รีไซเคิล และกระบวนการแปรรูปจนได้กลับมาเป็นสินค้าออฟไซเคิล ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มอีก ครั้งหนึ่ง เพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตของคนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการรีไซเคิล รวมถึง สร้างระบบการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน

“แอปพลิเคชันนี้จะเชื่อมตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำถึงปลายน้ำ เราจะ มองให้เกิดการสร้าง Eco System ในเรื่องของการบริหารจัดการ ขยะ เพราะฉะนั้น Player ทั้งหลายจะต้องอยู่ใน Platform เดียวกัน ตั้งแต่ คนจัดเตรียม คนรวบรวม คนขายขยะ รวมถึงเรื่อง ของ Logistic การขนส่งตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง คนรับซื้อขยะ คนรีไซเคิลขยะ ควรจะต้องอยู่บน Platform เดียวกัน ดังนั้น แอปพลิเคชันตัวนี้จึงมีขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกและเชื่อมกลุ่มคน เหล่านี้เข้าด้วยกัน”

(กลุ่มภาคเอกชน, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

8) ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบาย

สภาพแวดล้อมของนโยบาย หมายถึง ปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ตลอดจน การสนับสนุนและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของรัฐ ฝ่ายการเมือง

ภาคเอกชน และประชาชน จากการศึกษาพบว่าลักษณะสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ มีดังนี้

8.1) ภาคการเมือง

(1) ภาคการเมืองระดับประเทศ

คณะรัฐมนตรี ประกาศให้นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เป็นวาระแห่งชาติที่หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยจะต้องขับเคลื่อนร่วมกัน อีกทั้ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวในการประชุมคณะกรรมการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) ครั้งที่ 1/2565 ว่า “ปี 2565 จะต้องเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ในการพลิกโฉมประเทศไทย ทำให้ประชาชนมีรายได้ และเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” จึงทำให้นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ได้รับการผลักดันจากฝ่ายนโยบายลงมาสู่ปฏิบัติในระดับล่างได้อย่างรวดเร็ว

“รัฐบาลประกาศให้นโยบาย BCG Model เป็นวาระแห่งชาติ ผู้บริหารระดับจังหวัดจึงรับนโยบายลงมาปฏิบัติในพื้นที่”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2565)

(2) ภาคการเมืองท้องถิ่น

การเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนตำบลลำเหย พบว่า ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นมีการผลักดันนโยบายการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง ทั้งการบริหารจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงการบริหารจัดการขยะรีไซเคิลด้วย โดยนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model มีหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนที่สอดคล้องกับการดำเนินการของท้องถิ่น ทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ด้วยดี

“ผู้บริหารมีการขับเคลื่อนงานด้านบริหารจัดการขยะอยู่เสมอ โดยการคัดแยกขยะรีไซเคิลก็เป็นอีกหนึ่งในโครงการที่ผลักดันมา โดยตลอด เมื่อมีนโยบาย BCG Model เข้ามา ก็สอดคล้องกับงานที่ท้องถิ่นได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 21 พฤศจิกายน 2565)

8.2) ภาครัฐ

- ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับพื้นที่ให้การสนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย

- ผู้นำในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หากมีความรู้ความเข้าใจนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ในสาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน ก็จะส่งผลให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในจังหวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้โมเดลของชุมชนตำบลลำเหย ช่วยขยายผลต่อไปในอีกหลาย ๆ ชุมชนในจังหวัด

“นโยบาย BCG Model เป็นวาระแห่งชาติ ดังนั้น หน่วยงานในพื้นที่จะต้องให้การสนับสนุน และบูรณาการการทำงานร่วมกันให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หากมีความเข้าใจในนโยบายนี้ ก็จะส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานและขยายผลไปต่อในอีกหลาย ๆ ชุมชน”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 3 พฤศจิกายน 2565)

8.3) ภาคเอกชน บริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) เข้ามามีบทบาทในการผลักดันการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนลำเหย สนับสนุนการศึกษาดูงานและเครื่องจักรในการบำบัดก่อนขยะ อบรมการใช้งานแอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น” รวมถึง ประสานบริษัท เอ็นวิคโค จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทรับซื้อขวดพลาสติกไปแปรรูป ทำให้วิสาหกิจชุมชน มีช่องทางในการดำเนินการเศรษฐกิจหมุนเวียน

ในระยะถัดไป ภาคเอกชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ควรมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหยให้มากขึ้น เช่น การนำขยะเก่า หรือขวดพลาสติกมาขายที่ศูนย์ฯ เพื่อที่วิสาหกิจชุมชนจะได้นำเงินไปหมุนเวียนต่อได้

“บริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้ เข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของนวัตกรรม และช่วยสร้างกระบวนการที่ก่อให้เกิด Value ในเรื่องของรายได้และเรื่องของการหมุนเวียนเงินทุน”

(กลุ่มภาคเอกชน, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

“หลังจากที่ศูนย์ฯ นี้เปิดอย่างเป็นทางการ ทาง GC ก็จะถอนตัวไป และจะติดตามผลดำเนินการเป็นระยะ ๆ เพราะฉะนั้น ภาคเอกชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ควรจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ศูนย์ฯ เดินต่อไปได้”

(กลุ่มภาครัฐ, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

8.4) ภาคประชาชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย เป็นกลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่รวมกลุ่มกันขึ้น โดยผ่านการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยการซื้อหุ้น ราคาหุ้นละ 100

บาท ซื้อได้คนละไม่เกิน 50 หุ่น และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ได้ดำเนินการรับซื้อขยะรีไซเคิลจากครัวเรือนในบริเวณชุมชน เกิดการสร้างรายได้ขึ้นมาในชุมชน และมีเงินทุนหมุนเวียน ก่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน และยังทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด ลดปริมาณขยะมูลฝอยลงไปได้

“พวกเราทำงานกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ตอนนี้มีหลายหน่วยงานเข้ามาพัฒนาทำให้มีศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนเกิดขึ้นในอนาคตพวกเราก็จะดำเนินงานต่อไป และจะชักชวนชาวบ้านกลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่เป็นสมาชิกให้มาเข้าร่วมกับพวกเรา เพื่อพัฒนาชุมชนของเราให้สะอาด และกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย”

(กลุ่มภาคประชาชน, สัมภาษณ์ 27 ตุลาคม 2565)

4.2 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion of findings)

4.2.1 การอภิปรายนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เป็นนโยบายที่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม โดยพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน ซึ่ง BCG Model เป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การลดความเหลื่อมล้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยหลักการทำงานของ BCG Model ต้องเป็นการผนึกกำลังในการทำงานในรูปแบบของ “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน สังคมมหาวิทยาลัยสถาบันวิจัย สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนด้วย BCG Model จะมุ่งเน้นขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจด้วยการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานควบคู่ไปกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ด้วยการหมุนเวียนนำทรัพยากรการผลิตหรือวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตหรือบริโภคแล้วกลับเข้าสู่กระบวนการผลิต และใช้ประโยชน์ใหม่หรือนำมาใช้ซ้ำ ใช้ทรัพยากรใหม่ให้น้อยที่สุด คงคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุด ช่วยลดการเกิดของเสียหรือขยะให้น้อยที่สุดหรือลดจนเหลือศูนย์ (Zero Waste)

จากการศึกษาการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่าเป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งเป็นหนึ่งในสาขาของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ BCG Model และมีการบูรณาการการทำงานมีเพียงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเท่านั้น ที่ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายในระยะแรก โดยนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เน้นการทำงานแบบบูรณาการ ภาครัฐทำหน้าที่นำนโยบายจากรัฐบาลเข้ามาปฏิบัติในพื้นที่ โดยมีสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ในฐานะหน่วยงานในระดับจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย หน่วยงานในระดับท้องถิ่นเจ้าของพื้นที่ ผลักดันโครงการพัฒนาศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหยให้เป็นรูปธรรม โดยดึงภาคเอกชนเข้ามาขับเคลื่อนงานด้วย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนงานเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการเข้ามาของภาคเอกชน หรือบริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนในเรื่องของนวัตกรรมเข้ามาในพื้นที่ ทั้งการใช้แอปพลิเคชันในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง การสนับสนุนเครื่องบดอัดขยะให้แก่ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน และต่อยอดให้ชุมชนโดยการประสานการส่งต่อขวดพลาสติกไปยังบริษัท เอ็นวิคโค จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่รับซื้อขวดพลาสติกเพื่อแปรรูปขยะรีไซเคิล และอีกหนึ่งภาคส่วนที่มีความสำคัญ คือชุมชนที่ร่วมกันปฏิบัติตามนโยบาย ผู้นำของชุมชนมีความเข้มแข็ง และกระตือรือร้นที่จะผลักดันให้กองทุนสวัสดิการชุมชน เปลี่ยนเป็นวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลลำเหย ผู้นำชุมชนสามารถดึงกลุ่มชาวบ้านเข้ามารวมตัวกันในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อรับซื้อขยะและร่วมแรงร่วมใจกันคัดแยกขยะ สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ขยะ และคัดแยกขวดพลาสติกเพื่อนำไปขายต่อให้แก่บริษัท เอ็นวิคโค จำกัด และเมื่อวิสาหกิจชุมชนได้เงินมาบริหารจัดการในวิสาหกิจชุมชน และบริหารเงินอย่างโปร่งใส ชาวบ้านในชุมชนจึงเกิดความเชื่อใจในตัวผู้นำชุมชน และร่วมขับเคลื่อนนโยบายร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้แก่ชุมชน เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนได้ในที่สุด ตามเป้าหมายของนโยบาย BCG Model

4.2.2 การอภิปรายปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม

1) ปัจจัยด้านลักษณะของตัวนโยบาย

ลักษณะของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ที่นำมาปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม มีรูปแบบการปฏิบัติในสองลักษณะ ได้แก่ การปฏิบัติจากบนลงล่าง (Top down approach) คือการนำนโยบายจากส่วนกลางลงมาปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งเป็นนโยบายที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้เป็นวาระแห่งชาติ ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐจึงต้องขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ในขณะที่ชุมชนในพื้นที่ได้มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับชุมชนมาก่อนแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 แต่เป็นเพียงการ

บริหารจัดการขยะรีไซเคิลในชุมชนด้วยชาวบ้านกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย คอยให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ แต่ไม่ได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และเป็นธุรกิจจริงจัง เมื่อมีนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model เข้ามา กลุ่มชุมชนจึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ จึงมีการปรับเปลี่ยนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เข้ากับลักษณะของพื้นที่ให้มากขึ้น ลักษณะของการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนตำบลลำเหย จึงเกิดในลักษณะการปฏิบัติจากล่างขึ้นบน (Bottom up approach) เนื่องจากว่า ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางในการดำเนินงานกับภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อปรับแนวนโยบายให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่ให้มากขึ้น

ซึ่งการดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนตำบลลำเหย สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ BCG in Action : สาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งกล่าวไว้ว่า เงื่อนไขความสำเร็จของการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ประเทศไทยก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนนอกจากมาจากการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐ (top down) แล้วนั้น ยังต้องมาจากการสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค (bottom up) ด้วย

2) ปัจจัยมาตรฐานของนโยบาย

มาตรฐานของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model นั้น มีแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 ที่จัดทำขึ้นโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นแผนปฏิบัติการในระดับประเทศ กำหนดแนวทางในการดำเนินการในภาพกว้าง แต่ในส่วนของดำเนินการในระดับพื้นที่ มีความไม่ชัดเจน เนื่องจากแผนดังกล่าวมีการเขียนแผนการดำเนินงานอยู่ในลักษณะภาพกว้าง ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจึงนำแผนดังกล่าวมาเป็นเพียงแนวทางในการดำเนินงาน และปรับแผนการดำเนินการให้เหมาะสมกับพื้นที่ดำเนินการ

3) ปัจจัยด้านโครงสร้างการดำเนินงาน

โครงสร้างการดำเนินงานของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ในภาพรวมจะเน้นการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามนโยบาย BCG Model ที่ต้องการผนึกกำลังในการทำงานในรูปแบบของ “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคการศึกษา แต่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย ในระยะที่ได้ทำการศึกษา พบว่า มีเพียงหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเท่านั้นที่ขับเคลื่อนงานร่วมกัน

โครงสร้างการดำเนินงานของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย ในอนาคต ควรเป็นจะต้องเพิ่มหน่วยงานในภาคการศึกษาเข้ามา เพื่อให้การขับเคลื่อนงานวิจัยและนวัตกรรมสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

4) ปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบาย

รูปแบบการสื่อสารนโยบายที่เป็นทางการ จะอยู่ในรูปแบบของเอกสารราชการ เช่น หนังสือบันทึกข้อความ หนังสือภายนอก ซึ่งตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม จะทำหนังสือรายงานความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ ๆ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับทราบเป็นลายลักษณ์อักษร ในขณะที่การสื่อสารนโยบายที่ใช้มากที่สุดคือการสื่อสารนโยบายอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ การสื่อสารทางวาจา และการสื่อสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชัน Line ซึ่งเป็นการสื่อสารหลักในการดำเนินการ เนื่องจาก การสื่อสารกับภาคเอกชน และภาคประชาชน ใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ จะประสานงานได้คล่องตัวมากกว่าการสื่อสารแบบเป็นทางการ

5) ปัจจัยด้านทรัพยากรของนโยบาย

การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model มาปฏิบัตินั้นใช้แนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรตามแนวคิดของแนวคิดภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) และการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) ที่มีการบูรณาการทรัพยากรร่วมทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ คือ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม องค์การบริหารส่วนตำบลลำเหย ภาคเอกชน คือ บริษัท พีทีที เคมิคอล จำกัด (มหาชน) และภาคประชาชน คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมใจขยะรีไซเคิลตำบลเหย โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการปฏิบัตินโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ดังนี้

การบริหารกำลังคนหรือบุคลากรเจ้าหน้าที่ (Man) มีการจัดสรรอัตราเพียงพอต่อการขับเคลื่อนนโยบายในระยะแรกซึ่งเป็นการก่อสร้างศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน โดยกลุ่มผู้ปฏิบัติที่เข้ามาขับเคลื่อนนโยบายนั้น เป็นกลุ่มที่เป็นฟันเฟืองสำคัญที่ผลักดันให้การปฏิบัตินโยบายประสบความสำเร็จ

การบริหารงบประมาณ (Money) ในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน นำไปก่อสร้างโรงเรือนศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์สำหรับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย เช่น เครื่องอัดขยะบดก้อน ถังแยกขยะอันตราย ป้ายประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการคัดแยกขยะรีไซเคิล

6) ปัจจัยด้านบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ทำได้โดยการสร้างการรับรู้นโยบายของบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบการประชุมประจำเดือน การอบรมเพิ่มพูนทักษะของบุคลากร และผ่านการชี้แจงภาระงานที่ได้รับจากระดับผู้บริหาร ตลอดจนการลงพื้นที่ในการทำงานภาคสนาม การสร้างการรับรู้ต่อนโยบายถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะถ้าผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเข้าใจนโยบายก่อน ย่อมสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี

ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี ในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model มาปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย อำเภอคอนท่อม จังหวัดนครปฐม เป็นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยใช้แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น” โดยมีหลักการดำเนินงานเริ่มตั้งแต่กระบวนการรวบรวมและคัดแยกขยะ การขนส่งขยะพลาสติกเข้าสู่ระบบกระบวนการรีไซเคิล และกระบวนการแปรรูปจนได้กลับมาเป็นสินค้าอัฟไซเคิล ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มอีกครั้งหนึ่ง เพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตของผู้คนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมกรรีไซเคิล รวมถึงสร้างระบบการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน

ซึ่งในปัจจุบัน ในยุคสมัยที่มีเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่โดดเด่น เทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของมนุษย์ การนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก แอปพลิเคชัน “YOUเทิร์น” จะทำให้เกิดแนวทางการสร้างความรู้ ความเข้าใจต่อการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการขยะแต่ละประเภทให้แก่ภาครัฐในรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน จึงเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การจัดการด้านขยะโดยใช้งบประมาณภาครัฐที่มีไม่มากนัก โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะทั้งเก่าและใหม่ (Waste to Value) เพื่อเป็นแรงผลักดันให้แก่หน่วยงานขนาดกลางและขนาดเล็ก ให้สามารถบริหารจัดการขยะเพื่อกลับมาเป็นรายได้ และการนำขยะบางประเภทนำกลับมาใช้เพื่อผลิตพลังงาน (Waste to Energy) โดยไม่พึ่งพางบประมาณจากภาครัฐ อีกทั้งสนับสนุนการดำเนินนโยบายส่วนกลางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะชุมชน ในด้านลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนด้วยหลักการ 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) และสร้างรายได้เพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้กับประชาชนในการร่วมกันคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน อีกทั้งส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลท้องถิ่นถึงระดับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม หรือการแปรรูปใช้ใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกิดเป็นระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจรและระบบศูนย์รวม และขยายผลให้ประชาชนระดับท้องถิ่น

8) ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบาย

ในการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจ BCG Model ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผล
 ให้นโยบายประสบความสำเร็จ มีองค์ประกอบ ทั้งด้านการเมือง ภาครัฐ ภาคเอกชน
 และภาคประชาชน โดยการขับเคลื่อนนโยบายจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วน

รัฐบาลมีส่วนในการผลักดันให้เกิดนโยบายในระดับประเทศ และภาคการเมือง
 ท้องถิ่นมีส่วนในการก่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายในพื้นที่

หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนภารกิจในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
 BCG Model เพราะเป็นนโยบายและวาระแห่งชาติ หน่วยงานอื่นนอกจากสำนักงาน
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม เช่น สำนักงานพลังงานจังหวัดนครปฐม
 สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม หรือสถานศึกษาต่าง ๆ ควรเข้ามาให้ความ
 ร่วมมือในการขับเคลื่อนงานในระยะต่อไปที่ศูนย์บริหารจัดการขยะได้มีการเปิดทำการอย่าง
 เต็มรูปแบบแล้ว

หน่วยงานภาคเอกชนในระดับท้องถิ่นควรมีบทบาทเข้ามาช่วยสนับสนุนศูนย์บริหาร
 จัดการขยะรีไซเคิลชุมชนให้มากขึ้น เช่น นำขยะรีไซเคิลจากร้านค้ามาขายให้แก่วิสาหกิจชุมชน
 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชน

ประชาชนในชุมชนควรจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น กลุ่มชาวบ้าน
 ในวิสาหกิจชุมชน ควรให้ความรู้ในการคัดแยกขยะและชักชวนให้ประชาชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามี
 ส่วนร่วมในการซื้อขายขวดพลาสติกที่ใช้แล้ว เกิดการสร้างมูลค่าให้ขยะ วิสาหกิจชุมชนมีรายได้เข้ามา
 หมุนเวียน ก่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับชุมชนขึ้น และเมื่อชุมชนร่วมใจกันขับเคลื่อนแล้ว
 ก็จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่ออธิบายการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model ไปปฏิบัติของศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล ค้นหาปัญหาอุปสรรค และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบ BCG Model โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่เป็นผู้บริหารและปฏิบัติงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีส่วนในการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ โดยใช้เครื่องมือวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interviews) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Documentary analysis) จากการศึกษาพบว่า

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model จัดเป็นวาระแห่งชาติ มีการทำงานในรูปแบบของการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และมหาวิทยาลัย โดยเรียกการทำงานในรูปแบบนี้ว่า “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) โดยมีเป้าหมายของนโยบายคือ ใช้ทรัพยากรด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียวในพื้นที่ เพื่อสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชน โดยมีการดำเนินงานตามแนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติในลักษณะแบบบนลงล่าง (Top down approach) ดำเนินงานตามโครงสร้างลำดับชั้นจากนโยบายของรัฐบาลสู่การนำไปปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยขับเคลื่อนตามแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม ได้รับนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัด โดยมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม เป็นตัวแทนในฐานะหน่วยงานระดับจังหวัด ขับเคลื่อนนโยบาย ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งหมด จำนวน 8 ปัจจัย มีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ปัจจัยด้านลักษณะของตัวนโยบาย เป็นนโยบายของรัฐบาลในลักษณะนโยบายจากระดับบนลงล่าง (Top down approach) ในลักษณะแนวทางที่ใช้ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติในภาพกว้าง สำหรับการดำเนินงานในระดับพื้นที่เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปแบบจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom up approach) ซึ่งผู้ปฏิบัติระดับล่างได้มีการนำนโยบายที่

ภาครัฐบาลกำหนดมาปรับใช้ในพื้นที่ โดยประชาชนที่ร่วมปฏิบัตินโยบายได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่จะดำเนินการในพื้นที่

ปัจจัยด้านมาตรฐานของนโยบาย เป็นเครื่องสนับสนุนการดำเนินงานได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากแผนปฏิบัติการฯ ของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model นั้นเป็นแผนในระดับประเทศ เขียนแผนการดำเนินงานในภาพกว้าง ให้เป็นเพียงแนวทางในการดำเนินงาน แต่ไม่ได้กำหนดการปฏิบัติงานที่แน่นอนในการปฏิบัติ ซึ่งอาจทำให้การขับเคลื่อนนโยบายในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศ ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรบรรจุนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปัจจัยโครงสร้างการดำเนินงาน มีโครงสร้างการทำงานแบบบูรณาการการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งมีความยืดหยุ่น และปรับแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านการสื่อสารนโยบาย แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการ คือหนังสือราชการ และรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ คือ การสื่อสารในสังคมออนไลน์ (Social network) ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว โดยการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการจะทำให้การประสานงานง่ายกว่าการสื่อสารแบบเป็นทางการ ซึ่งการนำนโยบาย BCG Model ไปปฏิบัติ ณ ศูนย์บริหารจัดการขยะชุมชน จะเน้นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการมากกว่าการสื่อสารแบบเป็นทางการ เพราะต้องสื่อสารกับหน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สะดวกกับหน่วยงานทั้งสองมากกว่า

ปัจจัยด้านทรัพยากรของนโยบาย มีการบริหารจัดการทรัพยากรตามแนวคิดภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) และการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) ซึ่งเป็นการบูรณาการทรัพยากรร่วมทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงประสบความสำเร็จ

ปัจจัยด้านผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ได้มีการสร้างการรับรู้นโยบายของบุคลากรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยการไปศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และอบรมการให้ความรู้แก่ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี มีการใช้แอปพลิเคชันสำหรับการบริหารจัดการขยะตั้งแต่กระบวนการรวบรวมและคัดแยกขยะ การขนส่งขยะพลาสติกเข้าสู่ระบบกระบวนการรีไซเคิล และกระบวนการแปรรูปจนได้กลับมาเป็นสินค้าแฟชั่น ซึ่งเป็นการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของนโยบาย ในด้านภาคการเมือง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ ในลักษณะที่ส่งเสริมหรือไม่เป็นการขัดขวางการดำเนินการตามนโยบาย เช่น

- 1) ภาคการเมืองควรรอกรนโยบายที่มีความชัดเจนและมีแนวทางการดำเนินการที่เห็นภาพมากขึ้น
- 2) ภาครัฐ ควรส่งเสริมให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นได้มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากขึ้น และทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างส่วนราชการด้วย เช่น กระทรวงพลังงาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น
- 3) ภาคเอกชน ควรนำภาคเอกชนในระดับพื้นที่เข้ามาร่วมสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับพื้นที่ให้มากขึ้น
- 4) ควรสร้างการรับรู้และความเข้าใจในการคัดแยกขยะให้ประชาชนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนคัดแยกขยะ และส่งผลถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับชุมชนให้มากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy implications)

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1) แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 เป็นแผนที่มีภาพรวมในระดับประเทศ ซึ่งบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่นั้นแตกต่างกัน จึงควรนำโครงการในแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 มาบรรจุในแผนพัฒนาจังหวัด หรือแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่นั้น และเกิดการขับเคลื่อนที่เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น

- 2) การมีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตามหลักการของนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ที่ว่าหลักการทำงานของ BCG Model ต้องเป็นการผนึกกำลังในการทำงานในรูปแบบของ “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และมหาวิทยาลัย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในการนำนโยบายไปปฏิบัติของศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย ยังขาดหน่วยงานจากมหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ซึ่งหากมีหน่วยงานจากมหาวิทยาลัยเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จะทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมร่วมกับศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนมากขึ้น

- 3) การบริหารจัดการศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหยให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ภาครัฐในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นที่มีภารกิจงานเกี่ยวกับด้านการจัดการขยะ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทของขยะให้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้

เกิดการคัดแยกขยะด้วยวิธีที่เหมาะสม ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยจัดการขยะได้ตั้งแต่ต้นทาง และเพิ่มโอกาสในการนำขยะรีไซเคิลไปสู่กระบวนการรีไซเคิลด้วยการนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และยังเป็น การเพิ่มมูลค่าให้ขยะอีกด้วย นอกจากนี้ ภาคการศึกษาควรเข้ามา มีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกในเรื่องของการจัดการขยะให้แก่ประชาชนตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และปลูกฝังค่านิยมการคัดแยกขยะให้นักเรียน และควรบูรณาการความรู้ด้านการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนที่ถูกต้องสู่บทเรียน จนนำไปสู่ภาคปฏิบัติ ดังนั้น เมื่อประชาชนเกิดการเรียนรู้และความตระหนักรู้ในการคัดแยกขยะแล้ว ก็จะเกิดการนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ไปขายที่ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชนตำบลลำเหย เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับชุมชนขึ้น ประชาชนสามารถขับเคลื่อนศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน และบริหารเงินในวิสาหกิจชุมชนได้ด้วยตนเอง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายอยู่เบื้องหลัง

5.2.2) ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี (Theoretical implications)

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ควรเพิ่มประเด็นที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ปัจจัยด้านการติดตามและประเมินผลนโยบาย ซึ่งใช้มาตรฐานหรือตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ทั้งผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดอย่างต่อเนื่อง

5.2.3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา ศูนย์บริหารจัดการขยะรีไซเคิลชุมชน ตำบลลำเหย อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่ควรศึกษาต่อ ดังนี้

1) การศึกษาที่ครอบคลุมตลอดการดำเนินนโยบาย เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์มากขึ้น ควรศึกษาไปถึงระยะที่ได้ดำเนินการปฏิบัตินโยบายอย่างแท้จริง เพื่อศึกษาว่า ผลลัพธ์ของนโยบายเป็นอย่างไร และนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนมากน้อยอย่างไร

2) การศึกษาในนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ไปปฏิบัติในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น การศึกษานโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG Model ในภาพรวมในระดับกรมหรือในระดับจังหวัด เพื่อให้ได้มุมมองที่กว้างขึ้น และนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับระดับพื้นที่

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). ข้อเสนอ *BCG in Action: The New Sustainable Growth Engine* โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570
- ชไมกานต์ ดวงแก้ว. (2563). การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้บริบทของเทศบาลนครนนทบุรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2563). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2550). ทฤษฎีองค์การสาธารณะ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มติชน ออนไลน์. (2564). 'ชุมชนวัดซากลูกหญ้า' โมเดล ชูแนวคิดการบริหารจัดการขยะเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน. https://www.matichon.co.th/advertorial/news_2687573
- วรเดช จันทรศร. (2552). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (4 ed.). บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ศุภชัย ยาวะประภาช. (2552). นโยบายสาธารณะ. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2541). นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ (2 ed.). โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). เกี่ยวกับ BCG: ความเป็นมา. <https://www.bcg.in.th/background/>
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563a). *BCG Economy Model* คืออะไร. https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/what-is-bcg-economy-model/
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563b). *BCG in Action: สาขาเศรษฐกิจหมุนเวียน*
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563c). โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG. https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-by-nstda/
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). โมเดลเศรษฐกิจ ปีซีจี. <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ญาณินท์ โปธิสว่าง
วัน เดือน ปี เกิด	23 กุมภาพันธ์ 2539
สถานที่เกิด	จังหวัดบึงกาฬ
วุฒิการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เคมี) คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ที่อยู่ปัจจุบัน	56/1 หมู่ที่ 1 ตำบลวิศิษฐ์ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ 38000

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY